

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr

Muzeul Digital al Romanului Românesc

revistatransilvania.ro/mdrr

Acest roman a fost digitizat în cadrul proiectului **ASTRA Data Mining. Muzeul Digital al Romanului Românesc din Secolul al XIX-lea**, inițiat de Revista Transilvania, organizat de Complexul Național Muzeal ASTRA și co-finanțat de Administrația Fondului Cultural Național (AFCN).

Sugestie de citare a arhivei:
Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Daiana Gârdan, Emanuel Modoc, David Morariu, Teodora Susarenco, Radu Vancu, Dragoș Varga. *Muzeul Digital al Romanului Românesc: secolul al XIX-lea*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2019.
http://revistatransilvania.ro/mdrr

This novel was digitized for the project **ASTRA Data Mining. Muzeul Digital al Romanului Românesc din Secolul al XIX-lea**, initiated by Revista Transilvania, organized by ASTRA National Museum Complex and co-financed by The National Cultural Fund Administration (AFCN).

Citation suggestion:
Baghiu, Ștefan, Vlad Pojoga, Cosmin Borza, Andreea Coroian Goldiș, Daiana Gârdan, Emanuel Modoc, David Morariu, Teodora Susarenco, Radu Vancu, Dragoș Varga. *The Digital Museum of the Romanian Novel: The 19th Century*. Sibiu: Complexul Național Muzeal ASTRA, 2019.
http://revistatransilvania.ro/mdrr

MUZEUL ASTRA
COMPLEXUL NAȚIONAL MUZEAL ASTRA

CONSILIUL JUDEȚEAN SIBIU

PROIECT CO-FINANȚAT DE:
Administrația Fondului Cultural Național

ULBS
Universitatea "Lucian Blaga" din Sibiu

A. I. Nr. 3. Depus 9. 1892.

EPISODE DIN ISTORIA RESBELULUI INDEPENDENȚEI ROMÂNIEI

CAPITAN BUSDUGAN

NUVELA ISTORICA ORIGINALA

DE

N. D. POPEPSCU

BIBLIOTECA CENTRALĂ BUCUREȘCI

EDIȚIUNEA II-a

Revĕzută şi coreotată

BUCURESCI

DEPOSITUL LA LIBRĂRIA H. STEINBERG

7, Calea Rahovei, 7

1890

Prețul 2 leĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

185327

DE ACELAŞI AUTOR

în ediţie separată

DEPOSITUL LA H. STEINBEG

Amazoana de la Rachova	2-a	ediţie	1 volum
Banul Mărăcine, ilustrat	2-a	„	1 „
Botezul de sânge	1-a	„	1 „
Bujor Haiducul, ilustrat	2-a	„	1 „
Căpitanul Buzdugan	2-a	„	1 „
Codreanu Haiducul, ilustrat	1-a	„	1 „
Constantin Brâncoveanu, ilustrat	2-a	„	1 „
Fata de la Cozia, ilustrat	2-a	„	1 „
Iancu Jianu Zapciu, ilustrat	1-a	„	1 „
Iancu Jianu Haiduc, ilustrat	4-a	„	1 „
Istoria Resbelului Româno-Turc	3-a	„	2 „
Maria Putoianca, ilustrat	2-a	„	1 „
Meşterul Manole, ilustrat	2-a	„	1 „
Miul haiducu, ilustrat	3-a	„	1 „
Peneş Curcanu	2-a	„	1 „
Primul Rănit	2-a	„	1 „
Moartea lui Bujor, ilustrat	1-a	„	1 „
Prisonierul de la Plevna, ilustrat	3-a	„	1 „
Radu Anhgel, (epuisată)	1-a	„	1 „
Radu al III-lea cel frumos	1-a	„	1 „
Sentinela de la Griviţa, ilustrat	2-a	„	1 „
Sora de caritate	2-a	„	1 „
Tunsu haiducu, ilustrat	3-a	„	1 „

Şi vor eşi în curênd succesiv:

Alexandru-Lăpuşneanu, ilustrat	1	volum
Dumitraşcu Cantomiru, ilustrat	1	„
Epoca Ghiculescilor, ilustrat	1	„
Epoca Mavrocordaţilor, ilustrat		„
Junetea lui Mihaiu Viteazu, ilustrat	1	„
Mihaiu Viteazul, domn al Ardealului, Moldovei, şi Ţărei Românesci	1	„
Mihnea cel rău, ilustrat	1	„
Mircea cel bătrân, ilustrat	1	„
Mórtea lui Mihaiu Viteazul, ilustrat	1	„
Moscenitorii lui Radu Negru ilustrat	1	„
Postelnicul Constantin Cantacosino, ilustrat	1	„
Radu al III-lea cel frumos, ediţie nouă ilustrat	1	„
Radu Negru şi descălicătórea, ilustrat	1	„
Radu Vodă de la Afumaţi, ilustrat	1	„
Stefan Vodă cel mare, ilustrat	1	„
Testamentul lui Petru cel mare, ilustrat	1	„
Colecţiuni de nuvele, ilustrat	6	„
Colecţiuni de basme	3	„

24, Tip. Modernă Gr. Luis. Str. Academiei 24.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

I

Căpitan Busdugan

Toată oastea românească s'a bătut cu vitejie în resbelul din care eşirăm mai deună-zi atât de triumfătorĭ, dar curcaniĭ 'ĭ-a întrecut pe toţi. Plugarul oştean care a lăsat din mână sapa şi coasa spre a lua puşca şi sabia, muncitorul care 'şĭ-a părăsit nevasta şi copiĭ spre a se însura cu moartea, cetăţeanul român care a sburat la hotare pentru ca să 'şĭ apere moşia de năvălitorĭ, aŭ fost ceĭ maĭ vrednicĭ între vrednicĭ, ceĭ maĭ voinicĭ între vóinicĭ şi ceĭ maĭ netemătorĭ de moarte. Alergaŭ cetaţeniĭ noştri oşteniĭ înaintea primejdieĭ cu inima bărbătească ca înaintea paradeĭ spre a mântui ţara, după spusa lor, cu un minut maĭ curênd de spurcaţiĭ de păgânĭ, pentru ca apoĭ să se întoarcă acasă ca să'şĭ vadă de nevastă şi moşie, şi daŭ de svêntaŭ pământul ca să 'l facă o dată pusderiĭ şi să nu se maĭ audă vorbindu-se de urgia turcească. Căpitan Busdugan era comandantul uneĭ companiĭ de curcanĭ.

Căpitan Busdugan era fiul faptelor sale; născut într'o colibă de ţĕranĭ, el a fost crescut pe bătătura tatăluĭ sĕŭ fără să fie dat la scoală, căcĭ în copilăria sa nu eraŭ prin sate scolĭ nicĭ pe hârtie, şi la vêrsta de 21 anĭ când începuse a'ĭ miji mustăcioara şi a'ĭ sburda inima, sciĭ ca omuluĭ, fu luat pe sus de vătăşeĭ, legat cot la cot, trămis la casarmă, tuns pe tobă şi făcut soldat fără scirea sorţuluĭ care încă nu era introdus în legislaţiunea noastră.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

De o cam dată plânse băeţandru nostru pe al de taica, pe al de maica şi mai cu seamă pe surata Stăncuţa cu buzele ca cireşele şi ochiĭ ca murele, dar după ce mai trecu vreme la mijloc, timpul care şterge toate, şterse şi din inima sa aste dorurĭ şi 'l făcu să se deprindă cu viaţa de casarmă.

Cu toate că era născut la ţară şi că pe atuncĭ ţĕranul trecea de prost faţă cu târgoveţiĭ, totuşĭ şefiĭ sĕĭ băgară îndată de seamă că soldatul Busdugan Niţu era deştept şi numaĭ inimă în el, şi peste şase lunĭ îĭ cusu pe mânecă cele douĕ semne galbene de căprar şi 'ĭ dătu în mână un abecedar cu litere de reformă. Datoriile de căprar şi le făcu cu toată vrednicia şi destoinicia putincioasă, dar literile cărţiĭ le mâncă cu ochiĭ şi în câte-va sĕptămânĭ învĕţă pe de rost abecedarul din scoarţă până în scoarţă şi începu să citească pe slovenite pe orĭ-ce carte.

Pasul cel greŭ era făcut, învĕţase să citească, ajunsese căprar, scia să facă ocenie maĭ bine ca cel maĭ vechiŭ dintre veteranĭ; cariera militară îĭ era deschisă; toate gradele de la iunicăr până la parucic, cât putea să înainteze pe atuncĭ mojicul orĭ cât de deştept ar fi fost, îĭ apărea în visele saie înconjurate de o aureolă luminoasă. Suboficer fu făcut în curênd şi peste douĭ anĭ ajunse feltfebel, post care ecuivalează cu sergentul major de astă-zĭ, dar maĭ departe nu merse căcĭ cu mare anevoinţă se înălţaŭ pe vremea luĭ Vodă Ştirbeĭ de aristocratică memorie, un mojic opincar la gradul de praporgic; cu toate acestea dobândi foarte mare gust pentru cariera de oştean, maĭ cu seamă că putea face oare-care agoniselĭ din funcţiunea ce ocupa, ast-fel că la împlinirea termenuluĭ regulamentar, nu se îndură d'a se întoarce la coarnele pluguluĭ, a căror mânuire o cam uitase, şi se reangajă pe alţĭ şépte anĭ.

Alexandru Ghica nu semĕna predecesoruluĭ sĕŭ; el iubea pe oamenĭĭ ceĭ vrednicĭ din orĭ-ce treaptă era şi îĭ încuragia din toate puterile ca să'şĭ desvolte însuşirile. Intr'una

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

din zilele scurteĭ sale căimăcăniĭ făcu o revizie tuturor casarmelor şi nu găsi de cât numaĭ compania luĭ Buzdugan în cea maĭ deplină regulă. Vodă Ghica află că astă regularitate e datorită ţĕranuluĭ Buzdugan, şi ca să dea peste nas celor negligenţĭ şi să inspire în corpurĭ dorinţa de stimulare, îl ridică pe dată la rangul de praporgic, adică îl făcu sublocotenent.

Astă înaintare, unică în analele militare ale aceleĭ epoce, făcu mare sgomot şi atrase asupra capuluĭ luĭ Buzdugan duşmănia multor pismaşĭ, dar luĭ nu 'ĭ păsa de loc, îmbrăcă uniforma de sub-locotenent ce 'ĭ dărui însuşĭ caimacamul cu aceiaşĭ imperturbare cu care îmbrăcase pe cea de caporal şi intră imediat în eserciţiul gradului sĕŭ. Duşmaniĭ luĭ care craŭ prea numeroşĭ şi prea puternicĭ, stăruiră pe lângă căimăcămia de treĭ şi reuşiră de îl permutară într'un regiment de grăniceri ca să nu 'l maĭ vadă gunoĭ în ochĭ, el însă nu se supĕră de loc, se duse să trăiască în clasa ţĕranilor din care eşise cu aceiaşĭ bucurie cu care trăise între orăşenĭ, şi 'şĭ făcu pe acolo datoria tot aşa de bine cum 'şĭ o făcea şi la casarmă.

Răposatul Vodă Cuza când concentră pentru prima oară pe grăniceri la un loc cu cele alte forţe armate, se minună de buna stare a plutonuluĭ comandat de Buzdugan şi de disciplina şi cunoscinţele militare ce posĕda soldaţiĭ aceluĭ pluton, şi aflând că numaĭ luĭ se datora astă vrednicie, îl înălţă la gradul de locotenent şi îl lăsă tot la grăniceri. Asemenea şi Majestatea Sa, Carol I, pe când era principe şi visită regimentele de grăniceri transformate în regimente de dorobanţĭ, se mulţumi de buna stare a punctuluĭ comandat de el şi 'l numi căpitan.

Să nu credeţĭ însă că în astă lungă diastimă de vreme Buzdugan a stat de s'a ruginit în acelaşĭ loc; ferească Dumnezeŭ; el a cutreerat toată ţara, a înfruntat toate climele şi s'a deprins cu toate obiceiurile. Maĭ mutat şi maĭ strămutat ca el n'a fost şi nicĭ că va maĭ fi oştean român,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ast-fel striga el în gura mare orî de câte orî îl întreaba cine-va.

Mai întâiŭ a fost trămis la Giurgiu, unde, fiind ajutat de fericita sa memorie, a învĕţat bulgăresce ca un udina-glava; apoi la Brăila unde a învĕţat grecesce ca un palicar, pe urmă la Petroşiţa unde a învĕţat săsesce ca un şvab, după aceia la gura Ialomiţeĭ unde a învĕţat turceşte ca un aga, apoi la Oituz unde a învĕţat ungureşte ca un nemeş, după accia la Scoposenî unde a învĕţat ruseşte ca un lipovan, apoi la Mamorniţa, Bistreţ, Bratocea, Buliga, Prisicanî, Severin şi în fine la Vêrciorova, de unde a plecat procopsit în limba lui Dedu Ivan.

În timpul acestuĭ băjenărit militar, el avu ocasiune să vază multe, să afle multe, să înveţe multe şi să paţă multe. Să deprinsese cu viaţa de munte şi de câmp, cu oamenî de diferite naţionalităţî şi cu obiceiurî de fel de fel de soiurî. Vorbea turceşte ca Turcul, ungureşte ca Ungurul, muscăleşte ca Rusul şi sêrbeşte ca Sêrbul; la carte nu făcuse mai multe isprăvî de cât cele căpătate în cazarmă, dar devenise cel mai bun militar.

II

Un comandant cum ar trebui să fie toţi.

Multe neajunsurî causă căpitanuluĭ nostru desele străgănirî şi colindărî, dar îî făcu şi un bine: îl impedică d'a se însura, ast-fel că toate grijele şi preocupaţiunile sale se concentrară numaî asupra dragiî sale armate.

El afară de front nu era bun de nimic şi afară din casarmă singur o spunea că nu plătea nicî o ceapă degerată. Camaraziî sĕî îl cam lua peste picior dintr'astă pricină şi îşî cam bătea joc de stângăcia şi nepriceperea sa; el însă nu se sinchisea, evita pe cât putea adunările cu dênşiî şi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

își petrecea timpul instruind recruții și făcêndu-se iubit și ascultat de băeții lui.

Cu ei ce bine se înțelegea! în mijlocul lor ce mult se simțea la largul sĕŭ! vocea lui era aspră, cuvêntarea lui rĕstită, dar pentru soldații sĕi curgea miere și lapte din buzele sale, căci fie-care vorbă era un sfat și fie-care rĕsteală o povață pentru binele lor; de aceia băieții sĕi eraŭ în stare să sară în foc pentru el și să se jertfească pentru dênsul cum se jertfea și el pentru ei ocrotindu-i, apărându-i de împovărări nedrepte și ușurându-le pe cât se putea greaoa sarcină de soldat.

El striga fórte des și mai la fie-ce lucru, dar pedepsea fórte rar, pot dice mai de loc, căci dênsul era de părere că mai bine e să scoți carul din noroiŭ cu puține chiote de cât să te pui să 'l sfărâmi și să 'l lași să piară tot în noroiŭ.

Pe lângă aceste el deprindea pe băeții lui cu ascultarea nu numai prin poruncă, ci și prin pildă; el da cel d'întâiŭ exemplu de disciplină, el eșea la esercițiŭ mai de diminéță ca toți, și la inspecție el era modelul tuturor ca curățenie și bună îngrijire.

Când nu era de serviciŭ, adică când n'avea ce comanda, ce inspecta și ce revizui, atunci se punea pe o laviță saŭ pe un buștean la ușa casarmei, făcea pe toți băeții sĕi rótă împrejurul lui, și după ce le da voe să ședă și ei pe ce găsea, începea să le povestéscă cu multă poftă istorii ostășești, pe care le împodobea, le înflorea și cărora le da un colorit atât de viŭ în cât le venea la toți apa în gură și 'i făcea pe toți să ardă de dorință d'a se face mai curênd eroi ca strămoșii lor.

Pentru ceĭ însurați și încărcați cu familiĭ avea poveștĭ gata și bine ticluite din vremea lui Mihaĭ Viteazul și Ștefan-cel-Mare, care punea în evidență jertfirile pentru țară ce făceaŭ oștenii ceĭ însurați și resplătirile și ajutórele domnești ce primiaŭ familiile lor dacă se întêmpla ca ei să

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

móră pe câmpul de cinste. Pentru ceĭ fără familiĭ avea iarăşĭ poveştĭ trasedin istoria ţĕreĭ, care să-ĭ facă să-şĭ concentreze tótă gândirea şi viaţa lor către familia cea mare care este patria Cu chipul acesta şi prin asemenea poveţe, asemenea exemple şi asemenea încuragierĭ el semĕna pretutindenĭ pe unde îl trimetea guvernul, iubirea de muncă, disciplina şi dorul de vitejie.

Arma dorobanţilor are mulţĭ oficerĭ de asemenea soiŭ; fiĭ de ţĕranĭ ca şi eĭ, eşiţĭ ca şi dênşiĭ din rândurile soldaţilor; lor şi numaĭ lor se datoreşte lauriĭ culeşĭ de dorobanţĭ pe câmpul de onóre; eĭ prin poveştĭ de care literatura populară română e atât de bogată şi prin exemple bine potrivite, aŭ ştiut să semene în inimele oştenilor lor sacrul sentiment al iubireĭ de ţară şi 'l-a făcut să devie nemuritorĭ.

Când s'a publicat ordinul de concentrare şi s'a adunat la punct tóte schimburile împreună cu rezervele lor, căpitan Busdugan era comandant al unuĭ punct din Oltenia dupĕ malul Dunĕreĭ. Maĭ nainte de a pleca spre Bucureştĭ, el işĭ adună compania împrejurul sĕŭ şi ţinu oştenilor sĕĭ cuvêntarea următóre:

— Băeţĭ, a venit vremea ca să arĕtăm lumiĭ ce póte Românul şi să dovedim tutulor că suntem fiĭ strĕmoşilor noştri. Iarăşĭ aŭ venit frumósele ḑile ale luĭ Ştefan-cel Mare şi ale luĭ Mihaĭ, iarăşĭ a rĕsărit sântul sóre al mândrieĭ strămoşeştĭ. Să ne silim cu mic cu mare a fi fiĭ părinţilor noştri. Duşmaniĭ noştri rîd de puterile nóstre şi se laudă că cu un regiment al lor vor arunca în Dunăre armia română. Aide copiĭ să le dovedim că Romaniĭ se aruncă în Dunăre, dar nu ca să fugă, ci ca să urmăréscă pe vrăjmaşul biruit. Suntem micĭ la numĕr, să fim marĭ în bărbăţie, maĭ marĭ de cât strămoşiĭ noştri, căcĭ noĭ avem ce apĕra: moşia e a nóstră, căsuţa e a nóstră şi avutul nostru e avutul copiilor noştri. Să alergăm dar cu mic cu mare la chemarea ţĕreĭ, să apărăm moşia de năvălirea ordieĭ păgâne şi să scăpăm de sabia turcească: fiĭ pe părinţiĭ lor, fraţiĭ pe

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

suriórele lor, bărbaţiĭ pe nevestele lor şi părinţiĭ pe copilaşiĭ lor, şi cu sângele nostru să plămădim mărirea şi neatêrnarea neamuluĭ Românesc. Inainte copiĭ, înainte cu D-ḑeŭ, cu inimă bărbată şi cu credinţă tare, spre a dovedi lumeĭ că între noĭ nu e nicĭ un codaciŭ.

— Inainte cu D ḑeŭ, trăiască România, mórte duşmanilor, strigară toţĭ oşteniĭ tresăltând de entusiasm.

III

Tabăra de la Poiana

Grosul armateĭ române după ce se concentră dincolo de Olt tăbărî la Poiana, câmpie întinsă şi lipsită de apă şi vegetaţie umbrósă, situată între Craiova şi Calafat nu departe de târguleţul Băileştĭ, iar artileria îşĭ stabili bateriile sale d'a lungul Dunăreĭ cam pe la Islaz, Corabia, Bechet, Ciupercenĭ, Calafat şi Cetatea care e situată în dreptul oraşeluluĭ român de peste Dunăre numit Florentinul.

De la primele ḑile ale luneĭ luĭ Maiŭ de când se aşeḑară acolo, până la primele ḑile ale luĭ August când primi ordin d'a se îndrepta spre Plevna, infanteria română fiind redusă în neacţiune prin posiţiunea de ostilitate espectativă ce ne crease Turciĭ, se ocupă maĭ întâiŭ cu stârpirea cetelor de briganţĭ, cercheḑĭ şi başibuzucĭ ce infesta litoralul pe la începutul rĕsboiuluĭ, după aceea se puse pe instrucţiune, exerciţiŭ şi manevre continue, şi în fine se împrăştie în escuade de săpătorĭ pe la diferite puncte de apărare ca să termine maĭ curênd clădirea baterielor, lunetelor şi redutelor ce începuse a se construi. Intr'acest timp căpitan Busdugan făcuse minunĭ cu băeţiĭ sĕĭ. După ce luă o parte la gonirea incendiatorilor din Bechet, stabilindu-se la Poiana, el din ḑorĭ de ḑi până în séră nu făcea de cât ocenie şi tot ocenie.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Voiŭ să fac din fiăcăĭ meĭ, ḑicea el, nişte eroĭ şi pace bună.

Astă muncă fără de sfîrşit era fórte ostenitóre, dar băeţiĭ nu cârteaŭ ci din contra se supuneaŭ cu voe bună la canonul ce le impunea d-nul căpitan, căcĭ séra după apusul sóreluĭ le da la toţi câte un pahar douĕ de vin cumpĕrat de el, căcĭ atâta cusur de risipă avea şi el d'a şĭ cinsti din când în când pe vechiĭ sĕĭ camaraḑĭ, şi după ce'ĭ lăsa o oră să-şi scuture printr'o sârbă saŭ bătută a pustie de obosélă, se aşeḑa în mijlocul lor şi le povestea fel de fel de istoriĭ de vitejie cum numaĭ el ştia să le povestéscă; apoĭ după ce sfîrşea le ḑicea:

— Aide mergeţĭ acum de vĕ culcaţĭ că mâine o să ne sculăm cu nóptea în cap, şi ţineţĭ minte ce v'am spus, că o să sune ceasul când o să faceţĭ şi voĭ asemenea la vreme cu prilej.

Vremea cu prilej începu să se apropie. Ruşiĭ carĭ maĭ întâiŭ respinsese cu semeţie propunerile nóstre de cooperare şi redusese rolul armateĭ române la acela al uneĭ rezerve păzitóre de graniţe, mâncară la Plevna douĕ bătăĭ gróznice carĭ le ciopăţi maĭ multe ḑecimĭ de miĭ de oşteniĭ şi le slăbi fórte mult puterea numerică a oştilor ce aveaŭ împărţite în Bulgaria.

Situaţinnea era din cele maĭ critice, armata rusă bătută şi descuragiată fugea spre Dunăre spăimêntată din tóte părţile; armia luĭ Krüdner era aprópe nimicită; Principele Şchacevskoĭ fugea cu sfărămăturile corpuluĭ sĕŭ spre Biela, şi chiar Gurko care trecuse Balcaniĭ pe la Şipca şi pătrunsese cu antegarda sa în inima Rumelieĭ până la Adrianopole, se întorcea cu grăbire înapoĭ urmărit de aprópe de Reuf-Paşa.

Atunci orgoliosul mare duce Nicolae, vĕḑênd halul în care se afla armata sa şi ştiind că ajutor imediat de la aĭ sĕĭ nu putea ascepta, pentru că forţele de ajutor disponibile eraŭ fórte depărtate, tocmaĭ în inima Polonieĭ, şi că orĭce

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

moment ce trecea putea aduce desastru, atunci pentru prima óră îşĭ aduse aminte de mica dar brava armată română care până să soséscă ajutórele le-ar fi putut servi drept un sprijin de mare folos, şi se grăbi a scrie M. Sale Principelui Carol I al Românieĭ o scrisóre călduroasă prin care 'l ruga să scape creştinătatea in primejdie şi să 'ĭ dea mâna spre a combate pe inimicul comun.

Românii nu sunt câinoşĭ la inimă; eĭ uită, prea uită lesne, afrontul ce le face cine-va îndată ce 'şĭ recunoaşte greşéla. Supremul căpitan al armieĭ române consimţi a lua parte la emanciparea popoarelor creştine din mâinele Turci'or, şi după ce primi comanda armiilor Ruso-Române cărora li se încredinţă sarcina de a investi Plevna, dete ordin d'a se ridica lagărul de la Poiana şi d'a se muta la Grădiniĭ, sat situat în judeţul Romanaţĭ nu departe de Dunăre.

In ḑiua de 23 Iulie căpitan Busdugan primi de la comandantul batalionuluĭ séŭ următorul ordin:

Domnule căpitan,

„ Tabăra de la Poiana se va desfiinţa spre a se trans-
„ porta la Grădiniĭ; sunteţĭ invitaţĭ d'a pleca chiar în astă-
„ seară cu o parte din oamenii ce veţĭ alege singur ca să
„ faceţĭ recunoaşterĭ şi să alegeţĭ locurile potrivite şi maĭ
„ sigure pentru trecerea grosuluĭ armateĭ.

„ V'am ales pe d-v. dinadins fiind-că comptez mult pe
„ sagacitatea d-v. şi sunt convins că veţĭ aduce la cel maĭ
„ bun resultat însărcinarea ce v'am încredinţat. "

Comandantul Batalionuluĭ.
Maior X...

— Ura, strigă căpitan Busdugan, scoţându-şĭ chipiul din cap, acest ordin a sosit tocmaĭ la timp căcĭ mi se urîse groaznic.

Intr'adevĕr căpitanul se plictisise cu acea viaţă de nemişcare pe care n'o ocupa îndestul acele câte-va ore de-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

exerciţiŭ ce făcea dimineaţa şi seara Trăia bine, mânca binişor şi bea potrivit într'un loc unde se găsea apă cu multă anevoinţă; el însă era deprins cu mai multă activitate, corpul său era deprins cu mai multă trudă şi sufletul său ardea de dorinţa d'a înfrunta necunoscutul, adică d'a se măsura cu duşmanii şi d'a face şi el fapte glorióse ca strămoşii săi.

Numai de cât fără să lase vreme multă de perdut, se duse în mijlocul companiei sale şi adunându-şi oamenii la o parte le ḑise:

— Băeţi, eŭ plec în recunóscere; cine din voi vrea să mĕ urmeḑe să iasă din rânduri şi să treacă la drépta.

Tótă compania se rupse de o dată şi se înşirui la drépta.

— Copii mei, ḑise el cu vocea mişcată de ast semn de devotament, sciŭ că mĕ iubiţi şi că toţi doriţi d'a vĕ jertfi pe altarul patriei; în curênd dorinţa vóstră se va îndeplini, însă încă n'a sosit césul cel mult dorit. Acum nu e vorba să mergem cu toţii spre a ne măsura cu duşmanii, ci d'a face o simplă recunóşcere în ţara nóstră şi într'un numĕr cât se póte mai restrîns ca să nu speriem pe pacinicii locuitorii cari abia s'aŭ aşeḑat pe la casele lor. Voi sunteţi toţi Olteni şi Jieni, dar nu toţi cunóşteţi părţile de jos care se învecinesce cu Dunărea; aceĭ ce cunosc mai bine satele din vale de la Bistreţ până la Corabia, să trécă la stânga, dar numai câte doi din fie-care sat. Inainte, marş.

Cinci-ḑeci dorobanţi înalţi ca nişte braḑi şi legaţi ca nişce stejari eşiră din front şi trecură la stânga. După ce congediă pe ceĭ alţi, Busdugan se adresă către aceştia şi le ḑise:

— Astă séră plecăm cum o însera; să'mi alegeţi drumul cel mai bătotorit prin satele cele mai bogate în provisiuni, dar să nu spuneţi la nimeni unde mergeţi şi ce faceţi, nici că eŭ sunt căpitanul vostru că v'aţi topit. Eŭ am să mĕ îmbrac soldăţeşte ca şi voi, să luaţi numai baioneta cu voi şi câte un pistol în busunar şi la orĭ cine vŏ va întreba

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

să spuneţĭ că daţĭ o raită p'a casă ca să vĕ vedeţĭ némurile, şi apoĭ vĕ întórceţĭ la regiment. Aţĭ înţeles?

— Am înţeles, D-le Căpitan, rĕspunseră soldaţĭ salutând.

Plecară pe la 8 ore séra ca să nu fie băgaţĭ de nimenĭ de sémă şi pe la 10 ore ajunse la Tunarĭ, unde se opriră ca să dórmă; a doua ḑi prânḑiră la Seaca, cinară la Negoeştĭ şi dormiră la Bistreţ. A treia ḑi trecură prin Goicea mare, Măceş, Găncioga, Comăşceniĭ şi dormiră la Dămienĭ. A patra ḑi trecură prin Dăbulenĭ, Ianca, şi d'a colo cotiră spre nord de Dunăre şi, trecênd pe lângă Cotenĭ, ajunse la Grădinĭ fără să atragă cea maĭ mică bănuială. Intr'acest parcurs numĕrul însoţitorilor luĭ Busdugan se împuţina, fiind-că în fie-ce sat rĕmânea câte un soldat din localitate sub pretext de a'şĭ vedea neamurile şi cu misiunea d'a culege informaţiile trebuincióse şi apoĭ d'a pleca înapoĭ la Poiana spre a comunica locotenetuluĭ tot ce vor afla.

La Grădinĭ Busdugan se întâlni cu un căpitan de călăraşi care venise pentru acelaşĭ scop de la Băilescĭ şi explorase drumul prin Siliştea, Gherghiţa, Bârsa şi Dobrotescĭ, şi cu un locotenent de geniŭ care venise de la Şimnic unde era cuartierul general Domnesc. Aceştĭ oficerĭ maĭ întâiŭ îşĭ împărtăşiră informaţiunile ce culese, şi apoĭ îşĭ făcură raporturile generale, pe care le trimise prin treĭ călăraşĭ ca să sosească maĭ curênd.

In ḑiua de 10 August câmpiile vecine acesteĭ localităţĭ se schimbară ca prin farmec, şi în locul monotónelĭ pânḑe de ţarine secerată se transformă într'o imensă pajişte acoperită cu corturĭ albe. Taberile de la Poiana, Băilescĭ, Seaca, Ciupercenĭ şi Simnic se transportase la Grădinĭ, iar la Calafat, Bechet, Ciupercenĭ şi Islaz rĕmase numaĭ câteva bateriĭ de artilerie protegiate de detaşamente de infanterie şi călăraşĭ din diviḑia întâia.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

IV.

O născocire de curcan.

Armata română călcase deja teritoriul turcesc: diviziunea 4 comandată de general Manu trecuse Dunărea încă de la 17 Iulie, pe când la Poiana se serba cu mare pompă sfinţirea şi distribuirea de steaguri la regimentele de dorobanţi, artilerie şi călăraşi din noŭ înfiinţate, şi Căpitan Petrovan fusese primul oştén român care intrase pe teritoriul Otoman ca concherant. General Manu ocupase în numele Măriĭ Sale Carol I cetatea Nicopoleĭ ce căduse în mâna Ruşilor la 2 Iulie prin puternica cooperare a artilerieĭ Române de la Islaz, şi armata sa după a doua şi cea maĭ nefastă înfrângere a Ruşilor, care avu loc la 18, primise ordin de la şeful suprem al armateĭ Române ca să înainteze spre teatrul unde începuse a se desemna acţiunea decisivă.

Astă divisiune însă nu era suficientă spre a face imposibilă întêmplarea uneĭ invasiunĭ şi a înfrîna avîntul unuĭ inimic victorios; iată pentru ce cuartierul general român şi tótă armata se mutase la Grădinĭ şi se părăsise vechiul plan conceput de Românĭ d'a trece Dunărea pe la Florentin şi Ciuperceni şi d'a încoujura Vidinul de tóte părţile cu un cerc de fier şi foc.

Statul-major general fusese maĭ întâiŭ de idee d'a trece Oltul pe la un punct óre-care vecin cu Dunărea şi apoĭ Dunărea pe la Nicopole, părăsi însă acest plan pentru că n'avea îndestule pontóne ca să trécă Oltul p'aprópe de gurile sale fórte late şi apoĭ Dunărea care asemenea era îndoită de lată din causa revĕrsărilor pricinuite de multele ploĭ din Maiŭ, şi hotărî a sui cursul Oltuluĭ ceva maĭ sus unde se va găsi un loc maĭ strîmt şi a grăbi ducerea pe câmpul de luptă, fiind-că evenimentele se apropia cu paşĭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

gimnastică de desnodământ, iar Ruşii ne ruga într'una ca să sosim cu un moment mai curênd spre a le acoperi aripa-dréptă, adică laturea despre Dunăre, partea cea mai vulnerabilă şi periculósă.

După ce se adoptă în definitiv acéstă decisiune, statul-major român luă hotărîrea d'a trece Dunărea prin partea dintre Bechet şi Islaz, căci pe acolo Dunărea era mai puţin lată şi mai puţin întărită în cetăţi, dar o asemenea trecere fără d'o recunóscere prealabilă era peste putinţă, căci Românii de dincoa n'avea nici o cunoscinţă despre forţele Turcilor din acele părţi şi Românii de dincolo nu putea, să'şi împrăscie forţele, căci în fie ce oră de ḑi saŭ nópte se temeaŭ d'a fi atacaţi da Turcii învingĕtorî care eraŭ comandaţi de un general ca Osman-Paşa, care se jurase d'a stărpi dupĕ faţa pământuluĭ pe adoratorii cruceĭ creştine.

Mai mulţi oficerî de geniŭ fură însărcinaţi cu căutarea loculuĭ celuĭ mai îngust şi celuĭ mai potrivit pentru stabilirea unuĭ pod de pontoane peste marele fluviŭ, şi o escuadă de voluntarî localnicî cu cercetarea pe uscat a părţilor de dincolo spre a cunoaşte forţele de resistenţă ale inimiculuĭ. Cea d'intâiŭ recunoaştere să făcu lesne şi în câte-va ḑile, în timpul nopţiĭ şi cu ajutorul bărcilor corpuluĭ de pontonierî care eraŭ conduse de oamenî din localitate. După douĕ nopţi de navigare în sus şi în jos şi câte va acostărî în mai multe locurî ale terenuluĭ opus, la adăpostul întunereculuĭ şi înălţimeĭ malurilor, astă expediţiune se întoarse la Grădinî şi comunică statuluĭ-major: că cea mai lesnicioasă trecere care să avea nevoe de mai puţine pontoane, care era expusă la mai puţine pericole şi care oferea o resistenţă mai mare contra curentuluĭ apeĭ, era aceia ce s'ar face în punctul dintre Siliştioara şi Măgura la douĕ chilometre mai în jos de Corabia, punct care pe lângă cele l'alte avantage mai avea şi o insulă în mijloc, calitate foarte precioasă pentru stabilirea unuĭ pod pe vase.

Cea d'a doua recunoaştere era mult mai dificilă şi inso-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ţită de pericole mult mai mari. Dincolo de Corabia se ḑărise în mai multe locuri armată Turcească, de mai multe ori tunul duşmănesc aruncase bombe spre bateriele de dincoa şi de multe ori artileria română gonise prin justeţa tirului ei cete de lucrători turceşti care încercase d'a începe oare care lucrări de apărare pe ţărmul opus ; aceĭ ce mergeaŭ dincolo eraŭ expuşi d'a cădea în mâinele unuĭ număr însemnat de duşmani şi d'a înfrunta o moarte glorioasă dar fără de renume. Şeful statului-major scia toate aceste piedici, şi ca să le înlăture, chemă într'o seară la sine mai mulţi ofiţeri de dorobanţi din partea loculuĭ, şi, prin'tr'un discurs bine simţit, le expuse sacrificiul ce asceaptă ţara de la unul din eĭ pentru mântuirea tutulor şi 'ĭ conjură d'a se sacrifica unul pentru toţi spre a conduce la bun sfîrşit recunoaşterea proectată. Mai 'nainte însă d'a putea deschide cine-va gura, căpitan Busdugan eşi repede din front şi cu o voce emoţionată dar sigură, ḑise :

— Iţi cer ca o favoare, d-le colonel, voia d'a conduce eŭ acea expediţiune cum voiŭ vrea şi cu oamenii ce voiŭ alege eŭ, şi vĕ promit că peste treĭ patru ḑile veţi putea trece dincolo sigurĭ ca cum aţi trece Oltul.

Căpitan Busdugan 'şi avea reputaţia făcută ; toţi cunoşteaŭ patriotismul sĕŭ, bravura sa şi iubirea ce dobândise de la subalternii sĕĭ, prin urmare voia i se dete fără a fi măcar discutată, şi după ce dobândi scrisorile şi ordinele ce ceruse el, se duse în mijlocul companieĭ sale, îşi chemă băeţii în jurul sĕŭ şi le cuvêntă ast-fel :

— Copiĭ, a venit vremea faptelor ; v'aduceţi aminte de iscoada luĭ Baba Novac de la Vidin pe care v'am povestit'o mai deunaḑi ; o s'o facem şi noi diseară întocmai. Cuĭ 'ĭ este frică d'a mĕ urma să se ducă înapoi la cort.

— Cu tine căpitane mergem şiîn Iad, strigă toţi ómenii companieĭ fără a se rĕslui măcar unul ; ia-ne pe toţi şi veĭ vedea daca semĕnăm saŭ nu cu verḑişiorii luĭ Baba Novac.

— Dragiĭ meĭ nu pot să vĕ iaŭ pe toţi căcĭ sunteţi prea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mulţi: iaŭ numaĭ pe aceia ce sciŭ bine turcesce. Aceĭ ce vorbesc fără greşală limba păgână să treacă la o parte.

Vr'o patru-zecĭ de zaplanĭ cât stânjenul lui Şerban-Vodă eşiră din rînd şi se dăturăra o parte; după faţa lor cea pârlită se cunoscea că'şĭ făcuse vacul pescuind pe marginea Dunărĭĭ şi negustorind cu Turcii de dincolo.

In acea seară căpitan Busdugan urmat de ceĭ 40 de dorobanţĭ eşea din lagăr şi se îndrepta călare spre Rusăneştĭ ca să treacă Oltul. După ce trecură dincoa; se coborîră spre Turnu-Măgurele şi ajungênd acolo ceru să dea ochĭ la minut cu prefectul, şi după ce stătu cu eĭ un cescuţ de vorbă se urcă împreună cu băeţiĭ sĕĭ în maĭ multe bărcĭ şi trecură la Nicopoli cu caĭ cu tot.

Indată ce intră în Nicopole căpitan Busdugan ceru voe a fi presentat comandantuluĭ cetăţiĭ, şi după ce ţinu şi cu eĭ o conferinţă d'aprópe o oră, se duse împreună cu ómeniĭ sĕĭ la gasda ce li se destinase şi acolo mănâncară şi se odihnîră cât-va.

Pe sub-seară eşi din cetate o ceată de vr'o două-dece başibuzucĭ armaţi, groasnicĭ la înfăţişare, învestmêntaţĭ în pitorescele şi uestrăbălatele lor costume, armaţi cu un arsenal de iatagane, pistóle şi carabine şi călărĭ pe nisce caĭ micĭ arăpescĭ negri şi numaĭ foc în eĭ. Astă ceată sĕlbatică era însoţită de alţĭ două-decĭ de călăraşĭ care 'ĭ înconjura din tóte părţile şi 'ĭ conducea ca p'unŭ convoiŭ de prisonierĭ. Acel convoiŭ se îndrepta spre Muselim Selo.

Ajungênd în preajma aceluĭ sat, convoiul, după ce trecu Osma, se opri în loc; oşteniĭ Romînĭ se sărutară cu Turcii ca cum ar fi fost ceĭ maĭ buniĭ amicĭ din lume, asemenea şi oficerii îşĭ strânse mâinile urându-şĭ unul altuia în frumósa limbă a luĭ Mihaiŭ-Viteazul succes bun, şi după aceia Romînii o apucară pe şiosea în sus spre Mecica, iar Turcii cotiră la stânga în paralel cu Dunărea spre Mocrişianĭ.

Să lăsăm pe Romînĭ a merge înainte spre Bresleniţa unde

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

deja se stabilise diviziunea noastră a IV, şi să ne luăm după urma mustăcioşilor de Bazabuzucĭ.

Malurile Dunărei despre Bulgaria în comparaţie cu cele despre România sunt întocmaĭ ca munţiĭ în comparaţie cu locurile şese, cu tóte acestea în câte-va locurĭ ele sunt crestate de văĭ adêncĭ prin carĭ se scurge nenumĕrate rîuleţe ce'şĭ iaŭ nascere din pólele Balcanilor. Une-orĭ rîuleţele sunt înlocuite cu rovine băltóse acoperite cu stuh şi înconjurate de sălciĭ umbróse. O asemenea rovină se află în partea stângă a rîuluĭ Vid aprópe de gura sa şi se întinde pe suprafaţa coprinsă între satele Mocrişianĭ. Gulenţu, Ghighiu, Cercelarĭ şi Măgura unde se varsă în Dunăre. În timpul de iarnă şi vremurĭ ploióse se formează aci o adevĕrată baltă iar în timpurĭ de secetă balta se transformă într'o întinsă mare de nisip.

Dincolo de satul Măgura, pe ţĕrmul Românesc, se află satul Siliştióra, şi maĭ la stânga, la vre-o două chilometre, comuna Corabia care s'a născut numaĭ de vr'o câţĭ-va anĭ în apropiere de satul Celeiŭ. Acest oraş care pe fie-ce zi prosperează, este singurul din porturile Române care nu are în partea opusă unŭ oraş rival apărat de cetate; pentru aceia se alese Corabia ca punct de trecere peste Dunăre.

Turciĭ se bat ca nisce leĭ, dar numaĭ în dosul redutelor saŭ atuncĭ când sciŭ că aŭ în apropiere un loc de retragere întărit; însă fără nicĭ o lucrare de apĕrare şi la câmp deschis Turciĭ nu sunt bunĭ de nimic. Vĕdênd că Româniĭ aŭ stabilit maĭ multe bateriĭ pe malul Dunăriĭ în dreptul Corabieĭ şi chiar aŭ durat oare-care lucrărĭ de fortificare, ce-va maĭ în vale de oraş, Turciĭ voirĕ să'ĭ imiteze şi trămise de maĭ multe orĭ lucrătorĭ ca să întărească coasta rîuluĭ şi gura rovineĭ prin oare-care tăbiĭ, dar tunurile române bine îndreptate nu le dădură pace şi'ĭ silirĕ să se retragă cu câte-va chilometre maĭ înăuntru şi să se stabilească în satul Ghighiu departe de bătaia tunurilor românescĭ.

După aceia Osman Paşa, comandantul tuturor armiilor

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

turce dintre Vidin şi Nicopole, concentră în dreptul Corabieĭ maĭ multe miĭ de Nizamĭ şi Redifĭ ca să respingă o eventuală surprindere, şi făcu oare-care lucrărĭ de fortificaţiune ca să împiedece pe Românĭ de a trece Dunărea şi a coprinde Rahova pe la spate; dar după ce căḑu Nicopoli în mânile Ruşilor şi Turcii fură nevoiţĭ a se retrage maĭ în interiorul Bulgarieĭ, şi după ce se concentră şi se întări la Plevna, Osman işĭ retrase oştile de la Ghiughiu la Măgura şi nu lăsă de cât numaĭ vr'o patru sute de redifĭ ca să supravegheze pe inimic şi să facă cunoscut la timp orĭ-ce mişcare vor face.

Aceştĭ patru sute de Turcĭ pentru grosul armateĭ române era un paiŭ de grâŭ în faţa vêntuluĭ pe care 'l nimicesce numaĭ cu o suflare, dar pentru aşezarea unuĭ pod eraŭ destul de numeroşĭ ca să zădărnicească tentativele inimicilor şi să 'ĭ ţie în loc până să sosească ajutoare îndestulătoare de la Vidin, Rahova saŭ Plevna. Iată pentru ce Românii trimise o recunoascere dincolo de Dunăre şi iată pentru ce căpitan Buzdugan se jură înainte d'a pleca să cureţe litoralul de nişte duşmanĭ atât de periculoşĭ.

Başibuzucii noştri pe care 'ĭ lăsarăm mergênd în trapul cel mic al cailor lor spre Mocrişianĭ, după o călărie de două ore, suiră şi coborîră dealul ce desparte cursul Osmeĭ de al Viduluĭ, trecură prin vad cursul aceluĭ rĭŭ şi se opriră să se odihnească înaintea uneĭ case din satul Mocrişuluĭ, pe care locuitoriĭ îl părăsise de la începutul ostilităţilor.

După ce se odihnirĭ şi înbucară ce-va din ceia ce aveaŭ asupră-le, fioroşiĭ osmanliĭ încălecară iarăşĭ pe caĭ şi plecară înainte pe îngustul drum dintre Dunăre şi rovine care conduce la Cercelan şi Măgura.

Pe când mergea legănându-se pe sub boita sălciilor, fiindcă caiĭ lor îşĭ scoteaŭ picioarele cu anevoinţă din stratul de nisip ce acoperea drumul, vĕḑură viind spre eĭ din partea opusă câţĭ-va redifĭ tot călărĭ, şi ajungênd faţă în faţă, se salutară jumĕtate mihtăreşte jumĕtate oriental.

— Alah să vĕ dea tot ce doriţĭ, ḑisese unul din redifĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Alah să ne dăruiască biruinţă împotriva duşmanilor, rĕspunse căpetenia de başibujucĭ în cea mai curată limbă Turcească.

— De unde veniţĭ şi unde vĕ duceţĭ? întrebă rediful.

— Venim de la Plevna şi mergem la Ghigiu cu poruncă din partea luĭ Osman Paşa.

— Mergeţĭ şi proorocul să vĕ povăţuiască cu noroc paşiĭ.

— Amin, dar voĭ unde vĕ duceţi?

— Noĭ ne ducem după zacherele că s'a sfîrşit demâncarea în tabără.

— Mâncaţĭ bine p'aicĭ?

— Dar voĭ la Plevna?

— Foarte bine, pilaf fără orez şi friptură fără de carne.

— Ca şi noĭ; de aceia ne-am hotărît să colindăm până om da de buluc.

— Cale bună şi cu noroc.

— Alah să vĕ fie într'ajutor.

După ce se depărtară Turciĭ cât-va, capul başibuzucilor se întórse către ómeniĭ sĕĭ şi le ḑise, lucru de mirare în românĕsce, cele următoare:

— Mireanu Stoica din Rast.

— Aicĭ căpitane, rĕspunse un başibuzuc tot în Românesce salutând desgheţat ca curcaniĭ noştriĭ.

— Maĭ sciĭ tu să nimerescĭ fes turcesc din depărtare de 200 paşĭ.

— Eĭ! ba bine că nu; dacă 'mĭ veĭ porunci daŭ fără să greşesc şi de la treĭ sute.

— Dar tu Muşiate al luĭ moş Răpciune de la Dăbuleniĭ maĭ ieĭ pasĕrea din slava ceruluĭ?

— Ba şi fluturile, d-le Căpitan.

— Bine băeţĭ, atuncĭ luaţi-vĕ la întrecere cu Coman Voinea din Cloşaniĭ care a lovit de atâtea orĭ ursul la mir de la treĭ sute de paşi, şi doborîţi-mĭ la pământ cu carabinele voastre treĭ din aĭ găliganĭ de turcĭ care se duc după pungăşeală, dar sciţĭ să nu ḑică nicĭ cârc. Ascundeţi-vĕ colo în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

laturea drumului după ăl stuf de bălării ca să nu priceapă că sunteţi din aĭ noştriĭ şi răbufniţi-mi-ĭ cât clipescĭ din ochĭ.

Treĭ başibujucĭ unul nalt ca un brad şi doĭ mărunţeĭ şi bine legaţi descălecară iute, şi după ce dătură frânele pe mânele vecinilor, o tuliră pe jos spre stogul de bălăriĭ şi într'o clipă dispărură într'însele.

Turcii care plecase după pleaşcă nu se grăbeaŭ d'a merge aşa iute căcĭ călcaŭ p'un pământ încă ne bântuit de duşmanĭ; soarele abia începuse să sfinţească şi ţinta vitejescilor lor întreprinderĭ, bulgărescul Tristenic şi vecinităţile sale, nu eraŭ atât de departe. Eĭ ca nisce bunĭ orientalĭ ce eraŭ mergeaŭ legănându-se cu ochiĭ pe jumătate închişĭ şi mormăind a lene o manea indolentă ca şi mersul lor. De o dată însă isbucni de la spatele lor treĭ bubuiturĭ puternice, şi treĭ din camaradiĭ lor cădură după caĭ jos şi se rostogoliră în ţărînă fără viaţă şi cu ţestele pătrunse de câte un glonţ de carabină.

— Moscov! strigară eĭ spăimântaţĭ, şi în loc d'a se grupa la un loc şi a opune inimiculuĭ o resistenţă desperată, se răsniră ca puiĭ de potârniche şi o luară în góna cailor pe câmpul cel mare, uniĭ spre miadă-nópte, alţiĭ spre apus şi alţiĭ spre resărit. Numaĭ unul o apucă spre partea de unde plecase.

V.

Patru sute goniţi de patru-deci

Fugarul găsi ceata de başibuzucĭ ce întâlnise în cale ceva maĭ înainte în prada celeĭ maĭ viĭ închietudinĭ; eĭ se baricadase în dosul unuĭ mănuchiŭ de sălciĭ ce mărginea o rovină şi staŭ călărĭ şi cu carabinele în mână gata d'a înfrunta orĭ-ce eventualitate.

— Fugiţĭ, strigă acesta în prada celeĭ maĭ cumplite

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

spaime, Moscoviĭ ne-a înconjurat, cardaşiĭ meĭ sunt morţĭ şi numaĭ eŭ am scăpat, fug ţi.

— Aman, strigară başibuzuciĭ dând pinteni cailor şi puindu-se şi eĭ pe o fugă nebună galopând prin noianul de nisip al drumuluĭ după fugarul ce le servea drept călăuză.

Pe când fugeaŭ ast-fel într'o gónă vârtegiósă, auḑiră la spatele lor o salvă de maĭ multe împuşcăturĭ care din norocire nu isbi pe nimenĭ, şi după dênsa un şir necontenit de împuşcăturĭ care 'ĭ urmărea fără preget. Pericolul simţit la spate gata d'aĭ sosi dete cailor aripe şi călăreţilor o uşurinţă de pasĕre, ast-fel că pământul aluneca sub eĭ şi copacii şi colibele isolate sburaŭ ca nisce năluce prin prejurul lor.

Cu toate acestea nóptea începu să soséscă, o nópte fără de lună şi stele, o noapte posomorită ca şi locurile prin care fugeaŭ. Pe când alergaŭ ast-fel urmăriţĭ mereŭ de împuşcăturĭ dar nu sosiţĭ, nicĭ hărţuiţĭ, sgomotul cobitor al erbeĭ de puşcă începu să se amestece cu douĕ alte sgomote nu maĭ puţin imposante: sus în bolta cerească începu să se audă mugetul depărtat al tunetuluĭ precedat de fulgere dese şi scânteitóre şi jos un urlet nu maĭ puţin formidabil: sgomotul produs de valurile Dunăreĭ ce se loveaŭ de malurĭ care asurzeaŭ urechile spăimântate ale fugarilor cu sunetele cele maĭ sinistre.

Eĭ însă nu prea băgară în seamă aste sgomote ce produceaŭ un tumult înfiorător, fiind într'una biciuiţĭ de spaima împuşcăturilor de la spate, ci alergaŭ de mâncaŭ pământul sub conducerea nizamuluĭ ce plecase după pleaşcă. Pe când întunerecul copleşise cu totul pământul în cât nu se maĭ zărea pe bolta cerească nicĭ o rază de lumină, începu să se zărească în depărtare spre partea către care alergaŭ eĭ maĭ multe licărirĭ ca nişte stele.

— Iată Ghighiu! strigă conducătorul scoţênd din piept o respiraţiune de uşiurare.

— Am scăpat! replică voios unul din başibuzucĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— O! încă nu, răspunse nizamul, căci mai e mult până s'ajungem acolo.

— Ce mult! o palmă de loc; nu vedi ce lămurit se ḑăresc focurile?

— Aşa ar fi daca am putea merge drept, dar sunt piedice multe.

— Să trecem peste ele; căci acum nu mai e vremea d'a respecta porumburile ghiaurilor de Bulgari!

— Alea nu sunt porumburi ci rogoz şi trestie! d'aci încep rovinele care din pricina ploilor ce aŭ căḑut în luna trecută sunt încă pline cu apă şi noroiŭ de se îneacă omul în el cu cal cu tot.

— Aman! aman; strigară bieţii başibuzuci bocindu-se de necaz.

A fost noroc mare pe ei că s'a răsnit unul din redifi şi a luat'o spre partea loculuĭ, căci fără conducerea luĭ, negreşit s'ar fi afundat în negrul dedal de stuf chiar de n'ar fi fost aşa de cumplit urmăriţi. Aveaŭ şi de ce să se rătăcească căci drumul era fórte cotit şi fórte capricios; aci mergeai pe lângă malurile riuluĭ de se auḑea trâmbiţele armateĭ românescĭ după malul opus, şi aci se depărtaŭ de nu se mai auḑeaŭ de loc sgomotul valurilor. Drumul aci tăia în două o întinsă câmpie de nisip mărunt şi adînc de se îngropa copita calului până în glesne, şi aci se strângea şi rădea şerpuind marginele a doua rovine pline ochiŭ cu apă verḑue, în care bróscele ţ'neaŭ un concert infernal.

Focurile spre care alergaŭ aci se măreaŭ şi luminaŭ împrejurimele ca cum ar fi şi ajuns, aci se depărtaŭ de se zăreaŭ numai ca o scânteióră şi aci dispăreaŭ cu totul după câte o grupă de sălcii. O succesiune atât de capriţiósă de speranţe şi desnădejdi, de bucurie şi întristare, de mântuire şi perḑare ar fi scos din răbdare pe omul cel mai puţin expus şi nu atât de prigonit cum eraŭ bieţii fugari. Ei eraŭ ca şi nebuni. Caii sub ei inundaţi de năduşeală începuse să tremure şi să nu se mai supue frîuluĭ; speranţa în ei în-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cepuse să se stingă şi să nu mai aspire mântuire; o dată fu p'aprópe s'o ia drept prin rogoz întâmple-se ce s'o întâmpla şi altă dată, vĕzênd că iar să depărtează de flacările povĕţuitóre, era să se oprească în loc şi să dea în fine ochĭ cu misteriosul inimic care 'ĭ urmărea fără de cruţare.

Din norocire sosi tocmaĭ când speraŭ maĭ puţin. După ce făcură cel maĭ mare ocol care 'ĭ sili să meargă un cuart de oră înapoĭ spre partea de unde venise şi maĭ în paralel cu Dunărea, cotiră spre stânga pe lângă un tufăriş de sălcĭĭ pletóse şi de o dată fură înundaţĭ de o lumină vie şi falfăitóre.

— Cine e! strigă de o dată în turceşte vocea puternică a uneĭ sentinele.

— Fraţĭ, rĕspunse în aceiaşĭ limbă rediful fugar, chiamă maĭ curând şeful de streajă, că suntem cu toţiĭ în primejdie, vin Moscoviĭ.

Santinela în loc d'a chema caporalul dete semnalul de alarmă şi într'o clipă fură înconjuraţĭ de o mulţime de umbre.

— Ce este? strigă căpetenia postuluĭ sărind din cort, frecându-se la ochĭ.

— Suntem urmăriţĭ de un numĕr mare de duşmanĭ, rĕspunse rediful; fraţiĭ meĭ sunt morţĭ şi noĭ suntem fugăriţĭ.

— Unde sunt duşmaniĭ?

— Vin în urma nóstră; ne-a urmărit cu împuşcăturile lor până la cotitura de la Cercelan.

— Am audit împuşcăturĭ din depărtare, dise un oficer înfiorându-se.

— Şi eŭ, şi eŭ adaose alţĭ oficerĭ.

— Câţĭ sunt? întrebă comandantul pe redif.

— Nu ştiŭ căcĭ înoptase, dar trebue să fie mulţĭ.

— Mulţĭ ca nisipul Măriĭ, adaose unul din başibuzucĭ.

— Dar voĭ cine sunteţĭ şi de unde veniţĭ? întrebă comandantul cu restire.

— Noĭ, efendi, rĕspunse comandantul başibuzucilor, suntem

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

başibuzucĭ din ceata luĭ Nuredin ben Muselini din Vraţa şi venim de la Plevna trămişĭ de însuşĭ Osman paşa ca să vĕ vestim că Moscoviĭ s'aŭ strâns din tóte părţile şi aŭ coprins Plevna despre apus şi miadă-ḑi, că Românii aŭ trecut Dunărea pe la Nicopoli şi vin încoace ca să ĭa Rahova pe la spate, şi că porunca sa este d'a ne grămădi cu toţiĭ la Rachova ca să dăm cu maĭ multă bărbăţie piept cu duşmaniĭ.

— Unde e porunca? întrebă căpitanul.

— Poruncă scrisă nu 'mĭ-a dat, căcĭ pe la Plevna ómeniĭ vĕd de bătae şi săpat iar nu de scris, dar 'mĭ-a ḑis să'ţĭ spuiŭ prin viŭ graiŭ că dacă duşmanul te isbeşte să te retragĭ căcĭ viaţa nizamilor este trebuinciósă pentru lupte maĭ folositóre. Dacă vreĭ să mĕ credĭ bine dacă nu fă cum sciĭ. Duşmanul audi-l a sosit.

Intr'adevĕr duşmanul sosise căcĭ după un cuart de oră de tăcere se audi în aer un formidabil strigăt de ura urmat de o detunătură puternică de puşcĭ pe care ecoul Dunărel îl repetă de miĭ de orĭ. In acelaşĭ timp furtuna isbucni, vîntul împrăştiă focul de rogoz şi ploaia care începuse să cadă în torente îl stinse pe dată, în cât tabăra rĕmase în întunerec ca cum însăşĭ natura s'ar fi aliat cu duşmaniĭ.

Ast concurs de evenimente: ploaia, împuşcăturele şi spaimêntătórele poveştĭ ale başibuzucilor, băgă gróza în tabără. Comandantul ar fi vrut să verifice faptele şi să se convingă de numĕrul inimicilor şi de mărimea primeḑieĭ, dar locotenenţiĭ sĕĭ şi grosul armateĭ deja înnebunită de frică, începuse să strângă corturile şi să se prepare de fugă, căcĭ locul era cât se póte de nefavorabil pentru apărare contra unuĭ atac despre uscat şi la cas de înfrângere eraŭ amenînţaţĭ d'a fi chiar aruncaţĭ în Dunăre.

Comandantul ar fi maĭ resistat căcĭ era un brav anatolit, dar vĕḑênd panica ce se răspândise în ómeniĭ sĕĭ şi tendinţa de înconjurare ce manifestaŭ inimicii ceĭ nevĕḑuţĭ, dătu ordinul de retragere în regulă şi porni spre Rachova. Tunurĭ n'aveaŭ cu eĭ fiind numaĭ o anteguardă înaintată care

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

să observe mișcările Românilor de la Corabia și să apere calea Vidinului, dar bagage aveaŭ destule.

— Voĭ, ḑise căpitanul înainte de a pleca adresându-se către capul başibuzucilor, voĭ veţĭ rĕmânea cu o jumĕtate ceas maĭ înapoĭ ca să apăraţĭ retragerea şi să păziţĭ carele cu bagaje; însă să ştiţĭ că dacă voiŭ vedea pe unul din voĭ în códa oştilor mele îl împuşc pe dată.

Basibuzucii se supuse şi retragerea se făcu în tótă regula de şi cam în neregulă şi prea în delete; îndată însă ce dispărură în umbra nopţeĭ ultimele plutóne de Nizamĭ locul taberiĭ se umplu de un numĕr de 20 călăraşĭ Românĭ care năvăliră la care, legară cobză pe chirigiĭ, şi după ce se asigurară că n'a maĭ rĕmas nicĭ un spion prin prejur, dăturâ pintenĭ cailor şi împreună cu başibuzucii se luară în gónă dupĕ fugarĭ scoţênd din gură ţipetele cele maĭ sĕlbatice şi din carabine bubuiturile cele maĭ asurḑitóre.

Turcii fură fórte curênd ajunşĭ, şi lucru de mirare, fraţiĭ lor de un sânge şi d'o lege cu eĭ, să năpustiră ca sĕlbaticiĭ spre códa lor şi cât clipescĭ din ochĭ o făcu praf şi fărîme şi transformă retragerea într'o adevĕrată fugăreală, şi nu'ĭ lăsă până ce nu'ĭ băgă val vârtej între meterezurile Vadinului, După ce'ĭ lăsară acolo ca să'şĭ vie în fire, până să nu se lumineze bine de ḑiuă, fugătoriĭ se întórse înapoĭ de unde plecase. şi ajungênd se numĕrară şi se găsiră împreună cu călăraşiĭ, adică de acea escortă de care se despărţise la Muselim-Selo 40 de inşĭ în pĕr, adică atâţĭ câţĭ plecase din Corabia. Panica fusese atât de puternică între fugăriţĭ în cât nicĭ nu cutezase să dea un singur foc măcar.

Indată ce se lumină bine de ḑiuă, başibuḑuciĭ noştriĭ se spălară, îşĭ lepădară din cap fesurile şi cialmalele şi dupĕ eĭ ilicele şi ciacşiriĭ, şi transformându-se în 20 curcănaşĭ şi 20 călăraşĭ toţĭ pui de Românĭ şi fiĭ de Oltenĭ, porniră spre Dunare. Căpitan Busdugan era în fruntea lor.

Patru-ḑecĭ de oşteni Românĭ pusese pe gónă un tabor de 400 de nizamĭ Turcĭ!

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

VI.

Trecerea Dunării

Frumósă e viaţa bravilor, frumósă şi desfătătóre! eĭ sunt de toţĭ sĕrbătoriţĭ, de toţĭ pismuiţĭ, de toţĭ iubiţĭ. Toţĭ îĭ laudă, toţĭ îĭ desmérdă şi'ĭ îmbrăţ şédă, până şi duşmaniĭ. Ferice de acela ce scie să'şĭ facă cu distincţiune datoria pe câmpul de onóre; viaţa sa este un şir neprecurmat de ovaţiuni şi numele sĕŭ rĕmâne nemuritor chiar şi după mórte.

Căpitan Busdúgan şi aĭ sĕĭ 'şi aŭ expus viaţa pentru binele comun şi a intrat fără de témă în trâmba de duşmani, dar după biruinţă a fost cu prisos răsplătit.

După ce scăpară de inimic vitejiĭ noştri dătură foc la treĭ rachete, semn de maĭ nainte convenit şi apoĭ arborară ı avilionul Românieĭ pe prăjina pe care fâlfăise cu o oră maĭ nainte semiluna otomană. Românii vĕdĕnd de dincoa semnalele şi maĭ cu sémă scumpul simbol al patrieĭ fâlfâind pe pamêntul duşmânesc, scóse din piepturĭ urale entusiasmate şi într'o clipă Dunărea fu presarată de decimĭ de bărcĭ pline cu pontonierĭ carĭ veneaŭ să readucă în patrie pe aceia ce dobêndise fără vĕrsare de sânge un capĕt de pod sigur şi ne bântuit de duşmanĭ.

Ajungênd în Corabia împreună cu aĭ sĕĭ şi cu bagajele luate de la inimicĭ întregĭ şi nevătămate, căpitan Busdugan fu primit între Românĭ ca un adevĕrat biruitor. Şefiĭ 'l strânse la piept cu căldură, camaradiĭ îl îmbrăţişară cu frăgesime şi subalterniĭ îl salutară cu veneraţiune; ase menea fură trataţĭ şi ómeniĭ sĕĭ; oficeriĭ ceĭ maĭ înalţĭ nu se credură înjosiţĭ d'a strânge în albele lor mâinĭ mânele îngroşate de muncă care înfruntase o primejdie atât de mare cu aşa sânge rece şi bărbăţie şi d'a vorbi ca cu nisce prietinĭ cu aceĭ ce nu eraŭ de cât nisce simpli soldaţĭ.

Ast-fel se resplătesce meritul.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

După ce trecu avêntul entusiasmuluĭ, căpitan Busdugan merse la cuartĭerul general şi spuse comandantuluĭ pe rând tot ce a făcut, cum s'a deghisat, el şi aĭ sĕĭ la Nicopoie în başibuzûcĭ, cum a pus pe gónă o ceată bunicică de nizamĭ şi redifĭ numaĭ cu treĭ împuşcăturĭ bine aţintite, cum 'şĭ-a despărţit ceata în douĕ părţĭ ca să sperie pe fugarĭ, cum una a întovărăşit pe singurul redif care se întorsese înapoĭ spre Măgura şi cea l'altă 'ĭ-a gonit pe la spate înfricoşând pe Turcĭ cu împuşcăturĭ oarbe, cum apoĭ a băgat cu aceiaşĭ metodă panica în tabăra turcéscă şi cum în fine aŭ pus mâna pe bagagele lor şi pe eĭ 'ĭ-a fugărit şi hărţuit pe la spate.

A doua dĭ căpitan Busdugan se duse la Grădinĭ unde 'şĭ repetă raportul chiar înaintea Mărieĭ Sale care sosise de cu seara de la Simnic, şi drept recompensă dobândi chiar din mâinile domnescĭ Steaua Românieĭ, iar însoţitoriĭ sĕĭ virtutea militară.

Măria Sa abia se întorsese de la Gorni Stunden unde ţinuse o lungă conferinţă cu Ţarul Rusieĭ şi cu Marele Duce Nicolae, comandantul suprem al armateĭ Rusescĭ. Voind să se conforme stăruitórelor rugăciunĭ ale acestor douĕ Inalte persóne, El în urma aprobărĭĭ consiliuluĭ de miniştrĭĭ consimţi d'a coopera împreunŭ cu armata Română alăturĭ cu cea ruséscă spre a înfrânge pe inimicul comun, şi se dusese în persónă ca să se înţelégă în astă privinţă şi să creeḑe armieĭ române o posiţiune demnă de ea, adică ca aliată egală în drepturĭ cu cea rnseascâ, avênd comandant deosebit, posiţiune deosebită şi rol individual în operaţiunea comună. Dorinţele sale fură pe deplin realisate şi chiar întrecute; Impĕratul ca să'ĭ dovedească şi maĭ mult înalta stimă de care se bucura, îl rugă şi'l înduplecă să priméscă comanda supremă a armielor aliate concentrate în jurul Plevneĭ şi Măria Sa după aceia porni spre Grădinĭ ca să grăbéscă trecerea Dunărĭĭ şi concentrarea armieĭ Române pe teatrul luptelĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Armata era gata; cu câte-va ţile maĭ înainte d'a pleca Vodă în Bulgaria, corpul de geniŭ priimise ordin d'a avea gata şi la îndemână pontoane îndestulătóre pentru o traversare a Dunăreĭ, şi drumul de fer le transportase încă de mult la Slatina împreună cu tot materialul şi personalul trebuincios. Îndată ce Corabia fu alésă ca loc priincios de trecere, platformele drumuluĭ de fer fură repede descărcate în marginea Oltuluĭ, pontónele coborîte pe undele acestuĭ fluviŭ şi legate una de alta, şi într'o nópte un convoiŭ lung ca un şearpe monstruos coborî Oltul şi se duse împreună cu apele luĭ în Dunăre. Turcii nu maĭ eraŭ acolo ca să combată acest convoiŭ când ajunse la Islaz, Nicopole era deja ocupat de Romînĭ şi litoralul din sus până la Corabia era curăţit de inimicĭ, graţie stratagemeĭ căpitanuluĭ Busdugan; aşa dar convoiul putu să ajungă fără supărare la locul sĕŭ de destinaţiune şi căpitan Vasiliu, comandantul pontonierilor şi creatorul poduluĭ, se puse pe lucru şi în ţiua de 13 August îl întinse între Silistrióra şi insula din faţa Măgureĭ; însă în nóptea spre 15 August isbucni fără veste o furtună care rupse otgónele ce ţinea legat capĕtul poduluĭ prins de insulă şi readuse pontoanele cam încurcate la malul românesc. A doua ţi potolindu-se vêntul, pontonierii îşĭ începură lucrarea cu îndoită vigóre, şi vĕţênd că lucrarea mergea încet, căpitan Busdugan ceru voe de la superioriĭ sĕĭ ca să dea şi el cu compania sa mână de ajutor bravilor lucrătorĭ şi dobândind autorisaţiunea, el împreună cu alţĭ căpitanĭ de la dorobanţĭ şi geniŭ se duse împreună cu băeţii lor în insulă şi se puse cu vrednicie la lucru; ceĭ ce se pricepea la dulgherie puse mâna pe bardă şi teslă, ferariĭ şi lăcătuşiĭ puseră şurupurile şi ceĭ l'alţĭ împovărară puternicele lor spinărĭ cu materialurĭ grele, lemnăriĭ şi ferăriĭ colosale şi începură a le transporta de la mal pe pod şi cu chipul acesta reuşiră a'l da gata în ţiua de 19 August cam pe după prânz.

Acel pod era lung de 1030 de metre şi lat de 3 metre

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

şi 90 centimetre. La construcţiunea sa se întrebuinţase 52 pontóne şi două fondaţiunĭ de bârne gróse bătute în pământ pentru secţiunea de la Silistrióra şi până la insulă, şi 46 pontóne şi alte două fondaţiunĭ pentru cea de la insulă şi până la Măgura; distanţa între fie-care ponton era de 8 metre şi cele două rampe de suit eraŭ nalte de câte 7 metre. Insula din mijloc nu era maĭ lată de cât 130 metre, cele două fundamente din Silistrióra de 376 metre şi celel'alte căpătâe despre Măgura de 216 metre.

Ca să fie apărat acest pod de atacurile vre-unuĭ monitor Turc venit despre Rachova, se stabilirĕ în sus de Corabia, la o distanţă de 3 chilometre, maĭ multe rînduri de torpile, şĭ o baterie de tunurĭ de asediŭ de calibru 15 fu pusă în posiţie în dreptul lor.

In fine sosi şi ḑiua desemnată pentru trecerea steaguluĭ Românieĭ în fruntea legiónelor sale pe teritoriul fostuluĭ sĕŭ suveran; acea fericită ḑi fu ḑiua de 20 August anul 1877; cu două ḑile maĭ înainte tótă armata română se strămutase de la Grădinĭ la Corabia, şi două escadróne de roşiorĭ' şi un batalion de infanterie conduse de căpitan Busdugan. trecuse deja Dunărea în şeicĭ spre a protege aşezarea podului.

Ast eveniment memorabil fu hotărât a se îndeplini cu tótă solemnitatea demnă de dînsul.

Răposatul episcop al Râmniculuĭ, Athanasie, venise de cu seară din Craiova ca să sfinţească podul şi să bine-cuvinteze pe braviĭ care mergeaŭ la mórte spre a salva patria; Măria sa asemenĭ venise însoţit de d. I. Brătianu, preşedintele consiliuluĭ şi ad-interim Ministru de Resbel spre a inspecta ţinuta vitejilor luptătorĭ, şi o mulţime de ţĕranĭ şi târgoveţĭ, îmbrăcaţi în haine de sărbătóre se adunase din locurĭ depărtate ca să maĭ îmbrăţişeze o dată pe aceia ce póte mergeaŭ ca să-şĭ jertfească viaţa pentru binele comun.

Armata se coborî de cu dimineaţă în lunca din preajma Siliştióreĭ chiar pe marginea Dunărĭĭ şi formă un imens pă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

trat în mijlocul căruia fu aşedat tabernacolul în care avea să se oficieḑe sf. leturgie şi rugăciunea pentru sânţirea podului. Episcopul înconjurat de mai tot clerul din locurile vecine şi de confesorii regimentelor, oficiară cu o pompă mişcătóre şi o rîvnă ferbinte sânta slujbă, apoi după leturgie preoţii se împrăştiară prin regimente şi împărtăşi cu sânta cumenicătură pe toţi oşteniî creştinî. După aceia: principe, cler, ostăşime şi popor se transportară la marginea podului spre a asista la sfinţirea apeî şi bine-cuvîntarea podului.

După ce religiunea îşî sfârşi marele sĕŭ rol, şi după ce sântul prelat prin câte-va cuvinte bine simţite îmbărbătă ânima acelor ce sburaŭ spre vitejie, Măria sa care se aşedase în mijlocul oştenilor, cu o voce puternică şi vibrândă de emoţiune cuvîntă următorul ordin de di:

„Oşteni,

„A trecut anul de când lupta de peste Dunăre între Turcî „şi creştinî pune în primejdie hotarele nóstre.

„Pentru a le apăra, ţara a făcut apel la voî. La glasul „eî v'aţi părăsit căminele cu avêntul ómenilor care aŭ con„ştiinţă că de la devotamentul lor atêrnă fiinţa Statului „Român.

„Pe cât timp oştile operaŭ în depărtare şi noî nu eram „amenințaţi de cât de năvălirile unor cete de jefuitorî, ne „puteam ţinea numaî în apărarea ţĕrmurilor. Acum însă „resbelul se apropie de hotarele nóstre, şi daca Turcii ar fi „învingĕtorî este învederat că ar năvăli cu toţii asupra ţĕ„reî, aducênd cu dênşiî măcelul, prădarea şi pustiirea.

„La astă posiţiune ca să scăpăm ţara de sĕlbătăciele nă„vălitorilor, este de datoria nóstră a merge să combatem „pe chiar tĕrîmul lor.

„Ostaşî Romanî, voî sciţî cât de mult a suferit patria „nóstră în timp de peste 200 anî, în care ni se răpise mij„lócele de a mai apăra bărbătesce pe câmpurile de bătae „drepturile eî.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

„Astădĭ aveţĭ ocasiune d'a arăta din noŭ vitejia vóstră,
„şi Europa întrégă stă cu ochiĭ ţintiţĭ spre voĭ.

„Nainte dar cu inima românească, şi lumea să ne judece
„după faptele nóstre.

„Reîncepem astădĭ luptele glorióse ale strămbunilor, ală-
„turea cu numerósele şi bravele armate ale uneia din cele
„dintâiŭ puterĭ din lume. Armata Română de şi mică se
„va distinge, sunt sigur, prin bravura şi disciplina eĭ. Ea
„va reda ast-fel Românieĭ rangul ce a avut altă-dată şi
„care i se cuvine între naţiunile europene.

„Faceţĭ dar să fălfâe din noŭ cu glorie drapelul Româ-
„nesc pe câmpul de bătae, unde strămoşiĭ voştri aŭ fost,
„secolĭ întregĭ, apărătoriĭ legiĭ şi aĭ libertăţiĭ.

„'Nainte dar ostaşĭ Românĭ, 'nainte cu bărbăţie şi în cu-
„rând vĕ veţĭ întoarce în familiele voastre, în ţara voas-
„tră liberă pentru voĭ înşivă acoperiţĭ de aplausele întregeĭ
„naţiunĭ.

„CAROL“[1])

Efectul ce produse în şirurile armateĭ această patriotică cuvêntare se ghiceşte dar nu se poate descrie; inimele băteaŭ cu putere în piepturile tuturor, entusiasmul aprinse cu focul sacru sângele tuturor, şi lacrime ferbinţĭ, lacrime generoase, lacrime de emoţiune curgeaŭ ca o ploaie binefăcătoare pe obrajiĭ tuturor. Oficeriĭ se îmbrăţişeaŭ cu soldaţiĭ; civiliĭ cu militariĭ, orăşeniĭ cu ţĕraniĭ şi toţĭ îşĭ juraŭ cu mâna pe conştinţă d'aşĭ jrtfi viaţa şi averile, ca România să iasă triumfătoare.

După ce pronunţă ordinul de ḑi, Domnul trecu în revistă toată armata şi apoĭ îĭ dătu câte-va ore de repaos ca să îmbuce ceva şi să'şĭ ia adio de la fiinţele drage. Astă despărţire produse scenele cele maĭ gingaşe şi cele maĭ miş-

1) Originalul ordinului de ḑi este estras din „Românul“ de la 23 August 1877 din care s'a scos numaĭ pasagele relative la cooperarea Românieĭ cu Rusia care atuncia eraŭ la locul lor şi acum ar fi fost fără de efect (1881).

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

cătoare. Corabia şi împrejmuirile eĭ eraŭ transformate într'un mare bâlciŭ, dar nu bâlciŭ în care se vinde şi cumpĕră, ci în loc de întâlnire în care fiinţe din regiunile cele maĭ depărtate îşĭ daŭ mâna frăţească şi petrec la o laltă câte-va ore maĭ 'nainte de a se despărţi unĭĭ de alţiĭ poate pentru tot-d'auna.

Venise acolo oamenĭ din toate părţile şi din toate regiunile: părinţĭ, mume, fraţĭ, surorĭ şi maĭ cu seamă tinere soţiĭ, venise cu copilaşiĭ de mână din locurile cele maĭ depărtate, mânate de aprigul dor, spre a maĭ strânge o dată la sîn pe iubitul sufletuluĭ lor. Dunărea, Carpaţiĭ, Jiul, Oltul, Argeşul, Dâmboviţa şi chiar Siretul, Jijia şi Prutul vĕduse depărtându-se de pe ţĕrmurile lor trâmbe compacte de fiinţe de toate sexurile şi toate vârstele, carĭ se îndreptase spre acea parte unde se vedea fâlfâind falnicul vultur strămoşesc, şi cu mic cu mare alergaŭ îmbulzindu-se spre a zice încă o dată cale bună acelor ce mergeaŭ ca să rescumpere cu preţul sângeluĭ lor măreţia strămoşească.

Toţĭ aduceaŭ cu dênşiĭ câte ceva; unĭĭ haine calde şi groscioare pentru a odihni oasele în vremurĭ rele, alţiĭ rufe curate care ţin sănĕtatea corpuluĭ, alţiĭ merinde gustoase şi vin generos care întăresce inima, şi maĭ toţĭ câte ceva bănişorĭ, maĭ toţĭ agonisiţĭ cu sudoarea de sânge a celor maĭ eroice privaţiunĭ.

Nisipoasa vale a Dunăreĭ într'o clipă fu transformată într'o imensă constelaţiune de mese întinse pe pământ şi înconjurate de grupe vesele şi sgomotoase carĭ umpleaŭ aerul de felurite sunete de bucurie. Nicĭ scârţâitul lĕutarilor nu lipsea d'a face să sburde inimele voinicilor.

Părinţiĭ, fraţiĭ, surorile, soţiile şi copiĭ petreceaŭ la o laltă cu iubiţiĭ lor, bând şi mâncând; plosca se plimba din mână în mână, şi oaspeţiĭ rîdeaŭ şi glumeaŭ cu veselie ascultând doinele lĕutarilor fără să se maĭ gândească la ora de pornire.

Însă neînduplecăcioasa scurgere a timpuluĭ îĭ smulse din

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

braţele desfătării tocmaĭ atunci când le era maĭ drag, şi sunetul trimbiţeĭ şi cobitorul uruit al tobeĭ care începu să bată adunarea, făcu pe soldaţĭ să sară în sus gata la chemare, spre a se înşirui sub cutele steaguluĭ. Atunci ca prin o baghetă magică se schimbă într'o clipă tot aspectul privalisceĭ; veselia se transformă în întristare, cântecele în lacrimĭ, petrecerea în jale.

Icĭ vedeaĭ părinţĭ gârboviţĭ de bătrâneţe strângênd cu foc la sîn tineriĭ lor feţĭ pentru carĭ să străduise atâţĭ amarĭ anĭ; dincoa vedeaĭ tinerĭ soţĭ mergênd alăturĭ cu soţioarele lor cu braţele încărcate de copilaşĭ, neîndurându-se d'a se deslipi de drăgăstoasa înlănţuire a braţelor lor; dincolo părinţĭ duioşĭ cu puşca dorobanţuluĭ în spate, mergênd în braţe cu dragiĭ lor copilaşĭ şi strângêndu'ĭ la sîn, şi sărutându'ĭ, şi plângênd, şi nesăturându-se d'a-'ĭ tot îmbrăţişa şi desmerda; şi pretutindenĭ, fiiĭ, fraţiĭ, rude, sărutându-se şi urându'şĭ călătorie bună şi întoarcere norocită, cu ochiĭ înmuiaţĭ în lacrĕmĭ.

In fine pe la treĭ ore după amiadĭ totul se sfîrşi, coloanele începură să se pue în mişcare, anteguarda intră în pod şi după ea toată armata în sunetele melodioase ale musicilor carĭ executaŭ marşurĭ mişcătoare. Un ura formidabil salută plecarea armieĭ românescĭ spre câmpiĭ de vitejie şi alt ura şi maĭ formidabil salută călcarea pământuluĭ duşmănesc.

Domnitorul înconjurat de statul sĕŭ major stătu nemişcat în capul poduluĭ până ce trecu toată diviziunea III, şi când să treacă si a doua, un oficer de dorobanţĭ, un căpitan pe al căruĭ pept deja strălucea Steaua Românĕĭ, se presintă înaintea Mărieĭ Sale şi'ĭ ceru voe d'a-ĭ face o rugăciune.

— Măria Ta, dise el cu curagiŭ, sunt căpitan din primul regiment de dorobanţĭ.

— Te cunosc, rĕspunse Măria Sa, eştĭ căpitan Busdugan care aĭ făcut acea curagioasă recunoascere peste Dunăre;

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dacă voeştĭ să'mĭ cerĭ vr'o resplătire vorbeşte căcĭ ţĭ o datorez.

— Măria Ta, respunse el, viŭ în numele celor patru-decĭ care aŭ făcut recunoascerea împreună cu mine, să vĕ rugăm ca, drept resplătire, să ne permutaţĭ într'unul din regimentele ce se duc dincolo, căcĭ divisiunea noastră este condamnată de a rĕmânea dincoa, şi noĭ ardem de dorinţă d'a ne bate cu o oră maĭ curênd.

Asemenea cererĭ nu se pot refuza. Capul armateĭ foarte mişcat de asemenea rugăciune, strânse cu ardoare mâna bravuluĭ căpitan şi apoĭ ĭĭ ḑise :

— Te permut în al 13 regiment de dorobanţĭ ; du-te ca cavaler al Steleĭ Romănieĭ şi întoarce-te ca oficer.

Căpitan Busdugan salută cu ochiĭ inundaţi de lacrămĭ de bucurie, şi peste o oră el şi ceĭ patru-decĭ aĭ luĭ eraŭ dincolo de Dunăre în satul Ghighiu.

Domnitorul plecă la Turnu-Măgurele, iar podul după ce trecu toată armata de operaţiune fu strâns şi aşeḑat din noŭ între Nicopole şi Turnu Măgurele.

VII.

Regimentul al XIII de Dorobanţĭ

Drumul ce apucă colónele române nu fuse acela ce traversase Busdugan şi aĭ sĕĭ când cu recunoascerea, ci aĭtul croit d'a dreptul de la Ghigiu, spre Bresleniţa. După ce se odihni puţin la Ghigiu, oastea porni din noŭ mergênd cu multă greutate prin nisip şi ajunse la Gulenţĭ pe la mieḑul nopţiĭ ; acolo stătu puţin până ce corpul de geniŭ aşeḑă un pod pasager peste Vid lângă cel distrus de Turcĭ, şi după ce trecu Vidul în dreptul Creteĭ, se opri pe la 8 ore de dimineaţă la Isarlic (Găurenĭ) ca să se maĭ odihnească. Pe la o oră după amiaḑĭ sosi la Muselimselo, sat situat pe rîul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Osma la sudul Nicopolului; după aceia apucă şoseaua dintre Nicopole şi Plevna, trecu prin Debova, Assagi Meciaca care nu fusese părăsită de populaţiunea sa de gintă Tătară, şi se opri la Cujilovaţ unde era tăbărîtă divisia IV. In tot timpul acesteĭ călătoriĭ merse maĭ într'una fără să întâmpine pe drum cea maĭ mică împiedicare. Comandantul Vidinuluĭ fusese vestit de cu vreme de tendinţele Românilor şi de măsurile ce luase d'a trece Dunărea spre Plevna, şi trămisese o coloană puternică ca să'ĭ oprească, dar mişcările acesteĭ coloane fură prea indolente, ast-fel că Românii se şi stabilise şi întărîse în jurul Plevneĭ, când eĭ abia ajunse la Rachova. Primele posiţiuni ocupate de Românĭ fură Ribna, Bresleniţa, Calişovaţ şi Cujilovicĭ; aripele infanterieĭ se întindea de la Ribna până la Tristelnicul Turcesc unde se împreună cu aripa dreaptă a armieĭ rusescĭ, şi cavaleria, adică roşiorii şi călăraşii, se înşiruiră de acolo la dreapta spre riul Vid ca să apere flancul drept al armateĭ române, cutreerând într'una partea de dincoa şi de dincolo de Vid dintre Calisovaţ, Mirtoviţa, Demirkioĭ şi Trestenicul bulgăresc şi se întindea până la Mahaleta fără însă a se stabili unde-va.

Plevna, precum scim, este o văgăună înconjurată de dealurĭ lipsite de vegetaţiune mare şi acoperită cu viĭ despre Radisovo şi cu porumb şi grâne despre Griviţa, Opanez şi Verbiţa. Satele din prejur fusese părăsite de locuitoriĭ sĕĭ de la luarea Nicopoleĭ încoa şi casele fusese arse şi desvelite de către başibujucĭ, ast-fel că Românii când sosiră, se găsiră curat pe câmp deschis, expuşĭ arşiţeĭ soareluĭ şi umedeleĭ ploilor. Insă Românii nu sunt d'aceia ce staŭ cu mânele în sîn; eĭ de mult se cunosc cu nevoia, de maĭ multe orĭ aŭ dat cu capul de pragul de sus şi scie ce e de făcut când n'aŭ de nicĭ unele; îşĭ lăsară dar puscele la o parte, apucară casmalele şi topoarele de coadă, tăiară bordee sciĭ colea spaţioase, bine aerate şi călduroase cum sciŭ eĭ să facă, tăiară tot rogozul ce găsiră prin valea Vi-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

duluĭ, maĭ aduse cu carele trenuluĭ ceva trestie şi de la Dunăre, şi neajungându-le maĭ dete şi prin porumbul bulgăresc şi înveliră cu dênsul bordeele şi casele desvelite din satele pustiite şi îşĭ durară locuinţe de adĕpost.

In acelaş timp geniul şi artileria durară fortificaţiunĭ, redute, lunete, drumurĭ acoperite şi tot ce trebue unei armate prevĕdĕtoare spre a evita un atac neasceptat şi apoĭ începură să strângă cercul de înconjurare şi să se apropie maĭ mult de Plevna. Maĭ întêiŭ corpul de geniŭ al diviĭeĭ construi reduta Creta pe malul Viduluĭ chiar în dreptul loculuĭ pe unde avea să treacă cele alte douĕ diviziunĭ ce veneaŭ de la Corabia ; după aceia statul major întinse lucrările până aproape de Ribna care era tot în marginea Viduluĭ, dar maĭ aproape de Plevna, unde clădi iarăşĭ un fort ; maĭ construi un altul la Calisovaţ, şi după ce sosi toată armata. începu să strângă cercul într'una şi să facă pe rând redutele : Bucurescĭ, Bechet şi Verbiţa, luneta Turnul, luneta Iaşĭ, luneta Craiova şi în fine fortul Alexandru, fortul Tudor şi fortul mareluĭ duce Nicolae din faţa Griviţeĭ.

Indată ce se stabili toate forţele armate ale Românieĭ în jurul Plevneĭ şi îşĭ aşeză cuartierul general în Verbiţa şi cuartierul comandantuluĭ suprem în Poradim, se adună un consiliŭ mare de resbel şi se stabili definitiv planul de atac. Măria Sa, Principele Românieĭ, emise ideia d'a trata pe Osman Paşa ca Germaniĭ pe Bazaine, adică d'al înconjura cu un zid de fier din toate părţile şi d'alŭ lăsa să se predea de foame ; dar astă părere înţeleaptă nu fu adoptată, atât din causa insuficienţeĭ numĕruluĭ, cât şi din pricina nerăbdăriĭ. Ruşiĭ voiaŭ cu orĭ ce preţ să facă ţaruluĭ de ziua luĭ un cadoŭ demn de el, adică Griviţa, dacă nu însăşĭ Plevna, şi Româniĭ ardeaŭ de dorinţă d'aşĭ da o dată pe faţă calităţile resbelnice, ca să se sfîrşească o dată cu defăimările, şi să nu deă ocazie lumeĭ d'a-ĭ acuza că de frică aŭ adoptat un asemenea plan care a făcut gloria mareşaluluĭ de Moltke.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Aşa dar planul de acţiune imediată fu adoptată şi celŭ de înconjurare şi temporisare înlăturat; mĕsura d'a cruţa viaţa a ḑecimĭ de miĭ de bravĭ fu respinsă şi decisiunea d'a sacrifica atâţia oşteni pentru realisarea uneĭ ambiţiunĭ deşarte fu adoptat cu mare majoritate. Indată ce se priimi de către toţĭ acest plan de rĕsboiŭ, căpeteniele armateĭ hotărîră ca acţiunea decisivă să aibă loc în ḑiua de 30 August şi bombardarea generală începu chiar de la 25. Planul era hotărît şi cu toate astea oşteniĭ carĭ aveaŭ să'l esecute încă nu eraŭ vestiţĭ şi aşteptaŭ cu neastâmpĕr şi curiositate momentul de acţiune.

Acel moment sosi, Griviţa fu aleasă ca objectiv principal al ataculuĭ hotăritor, fiind-că după planurile statuluĭ major rusesc astă posiţiune domina Plevna şi din înălţimele eĭ artileria creştină putea să trăsnească toate cele alte posiţiunĭ şi să facă imposibilă şederea într'ênsele. Tristele evenimente ce avură loc maĭ pe urmă dovediră că planurile rusescĭ nu eraŭ esacte şi Griviţa nu poseda acea calitate decisivă.

Griviţa, după planurile Rusescĭ, avea numaĭ un fort, acela ce se vedeă; Griviţa No. 2, a căreĭ descoperire a costat viaţa a atâtor miĭ de Romînĭ, nu era încă cunoscută; se decisese dar ca Romîniĭ să atace pe ceia ce se vedea despre Bucova şi Verbiţa, iar Ruşiĭ să atace cele alte întăririĭ despre Radisovo şi Bulgărenĭ. Spre partea despre Bucova în dreptul fortuluĭ Românesc Tudor, Turciĭ începuse să construiască un noŭ fort; în deşert Romînii se cercase d'a-ĭ pune pe goană prin bombe şi şrapnele, căcĭ ondulaţiunea terenuluĭ îĭ punea la adĕpostul foculuĭ; era dar de neapărată trebuinţă ca să fie dislocaţĭ de infanteria maĭ înainte d'a avea timpul să-l termine, în urmă căria Griviţa devenea imposibilă de luat şi şederea Romînilor în Verbiţa anevoe de ţinut. General Cernat, comandantul armateĭ Române, dătu ordin locotenentuluĭ Colonel Serghie Voinescu ca să gonească pe Turcĭ din acea posiţiune, şi d-sa porni în di-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mineaţa ḑileĭ de 27 August, în căpul regimentuluĭ al 13 de Dorobanţĭ (Vasluĭ-Iaşĭ) şi a unuĭ batalion din al 5-lea regiment de linie, ca să pue la îndeplinire acel ordin. Acest oficer distins cunoscea de la Poiana pe căpitan Busdugan şi avea idee de influenţa de care se bucura dênsul pe lângă subalternii sĕĭ. Numaĭ asemenea comandant putea să se pue în fruntea unor recruţĭ în resbel spre a merge la moarte fără să dea înapoĭ. Înainte d'a porni trămise să'l cheme, şi după ce 'ĭ spuse ce ascepta de la dênsul, căpitanul strigă voios :

— Slavă ţie Doamne, că m'aĭ auḑit! şi îţĭ mulţumesc, ḑle Locot-Colonel, că mĕ învredniceştĭ a fi cel d'antâiŭ oficer român care intră în foc. D'acum încolo n'aĭ nicĭ c grije, băeţiĭ noştri ard de nerăbdare d'a se bate şi voĭ merge la foc şi maĭ fără de grije sciind că colonelul lor este un viteaz. Să plecăm până încă e de dimineaţă şi fiĭ fără de grije, căcĭ nu te vom da de ruşine.

Artileria Romăno-Rusă începuse ḑis-de-dimineaţă să bombardeze Plevna din toată părţile cu o furie ne obicĭnuită. Peste 400 gurĭ de foc se îndreptase spre infernala speluncă şi trămise fără întrerupere în întăririle duşmane maĭ mult de 20,000 de bombe. Turciĭ asemenea începură să respundă acestuĭ formidabil atac prin cele 360 de tunurĭ ale lor într'un mod nu maĭ puţin violent, dar resultatele eraŭ mediocre şi dintr'o parte şi de alta, căcĭ oameniĭ eraŭ puşĭ la adăposturĭ, gurile de foc asemenĭ şi cai retraşĭ în linia de reservă. După ce artileria pregăti terenul când fie-care tun 37 de focurĭ, locotenent-colonel Serghie Voinescu eşi în capul batalioanelor maĭ sus citate în câmp deschis pe la 10 ore dimineaţa, şi îndată îşĭ împrăscia oameniĭ în coloane de tiralioră.

Căpitan Busdugan făcea parte din espediţiune ca comandant de batalion.

Cum porniră trăgaciĭ noştri spre liniele duşmănescĭ, focul artilerieĭ române încetă pe dată şi turciĭ schimbară

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

bombele cu şrapnele şi granate care culcaŭ oamenii la pămênt cum culcă secera grâul; gloanţele curgeaŭ din miile de carabine Schnider şi Vincester cu repetiţiune ca grindina spre Românĭ, însă fiĭ Prutuluĭ înaintaŭ în deplină ordine nesocotind moartea şi ne dând măcar o descărcătură. Atuncĭ căzură răniţĭ în fruntea oştenilor sĕĭ capitan Morţun, locotenent Marinescu, sub locotenent Hartel şi vr'o 40 de soldaţĭ, între care 16 fură morţĭ. Până să nu cadă aceştĭ luptătorĭ, curcănaşiĭ noştrĭ încă ne esperimentaţĭ într'ale resbeluluĭ, înaintaŭ cu precauţiune şi să tîraŭ pe brâncĭ cam cu sfială; însă îndată ce vĕdură ţâşnind sângele din pepturile rraţilor lor, setea de rĕsbunare nimici temerea de moarte şi'ĭ făcu să scoaţă un ţipĕt de turbare şi să se asvêrle în turbilionul de fum ca leul rănit spre vînător. Atuncĭ puscele lor maĭ de la sine luară foc, o salvă formidabilă isbucni din rândurile lor şi după aceia oscenii luară armele la mână şi se repeziră cu capul înainte scoţând din pept un ura puternic.

Turcii staŭ la adĕpost rĕsturnaţĭ în dosul parapetelor de pămênt şi rezemându-şĭ puscele de capetele gabioanelor ce încă n'avusese timp a le îngropa şi daŭ într'una în carne vie fără să pată vr'o perzanie; ghiulele sburaŭ pe d'asupra capetelor lor, şrapnelele se spărgeaŭ şi sdrumicaŭ pământul înaintea lor, şi eĭ trăgeaŭ mereŭ şi mereŭ îşĭ reîncărcaŭ armele. In curênd însă le veni odihna de cap; D-ḑeul rĕsbunăriĭ făcu să bată şi pentru victimele lor ora isbândireĭ.

Intre eĭ şi duşmanĭ era o vale adêncă precedată de o câmpie şeşă; în fundul aceleĭ văĭ puscele lor carĭ băteaŭ destul de departe nu puteaŭ să răsbească căcĭ gloanţele se îngropaŭ în mal, dar puteaŭ să cureţe acea câmpie de orĭce năvălire orĭ cât ar fi fost de numeroasă. Bisuindu-se în acest avantagiŭ eĭ trăgeaŭ fără preget în câmpie, dar bărbăţia Românească fu maĭ harnică de cât repeḑiciunea încărcăturilor lor; când credeaŭ eĭ că între dênşiĭ şi duşmanĭ e încă acea vale protectoare, se pomeniră cu Românii

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dincoa năvălind ca nisce balaurĭ spre neterminatele lor parapete; eĭ profitase de fumul produs de împuşcăturĭ şi trecuse valea maĭ repede de cât repeḑiciunea gloanţelor, şi suise coasta maĭ înainte d'a prinde Turcii de veste.

A se împotrivi contra acestuĭ avalanş furios era peste putinţă Turcilor, căcĭ reduta lor era încă deschisă şi cea maĭ mare parte din întăririle lor fusese nimicite de bombele Româneştĭ; hotărîră dar să se retragă pas cu pas şi să se lupte retrăgêndu-se până ce se vor pune sub adĕpostul unuĭ crânguleţ întărit cu şanţurĭ ce se afla cu 200 de paşĭ maĭ la spatele lor, însă Românii nu le dătură pas, ci numaĭ de cât se asvîrliră în şanţurĭ, suiră parapetul, dădură năvală în redută cu un curagiŭ ne asceptat; căpitan Ipătescu puse mâna pe unul din cele douĕ tunurĭ de care dispunea duşmaniĭ, şi după aceia începu în redută o măcelărie şi o luptă pept la pept de să făcea omuluĭ pĕrul măciucă. Astă lovitură crâncenă schimbă retragerea Turcilor într'o fugă ruşinoasă. Cel d'întâiŭ Român ce sări în visuina păgână fu căpitan Busdugan; elŭ îşĭ expuse cel d'întâiŭ peptul împunsăturilor a miĭ de baionete duşmănescĭ, dar peptul sĕŭ era de oţel şi baionetele păgâne nu putură să'l străpungă căcĭ toate pepturile vitejilor sĕĭ se puse la minut pavăḑă înainte-ĭ ca să 'l apere şi să nimicească primejdia. El însă nu avea nevoe de apĕrare nicĭ se temea de primejdie, ci sbura cu bărbăţie înaintea eĭ, o înfrunta, o provoca şi o silea să fugă dinainte'ĭ ca o codace ruşinată şi bajocorită.

Bine se luptară flăcăi regimentuluĭ al 5-lea de linie! toţĭ se purtară ca niştе strănepoţĭ de vitejĭ ce eraŭ, şi nicĭ unul nu se codi d'aşĭ face sacra sa datorie; dar curcaniĭ regimentuluĭ al 13 de dorobanţĭ, fiĭ Iaşuluĭ şi aĭ Vasluiuluĭ întrecură prin vrednicia lor orĭ-ce comparaţiune. Eĭ dădură năvală spre duşmani cu o furie înverşunată, săriră preste obstacole ca cum ar fi fost într'aripaţĭ şi cosiră pe vrăjmaşĭ cum se cosea fânul la vatra lor părintească. D'aĭ fi

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

fost de piatră tot te-aĭ fi entusiasmat de entusiasmul lor şi d'aĭ fi fost un poltron aĭ fi devenit eroŭ prin exemplu eroismuluĭ lor.

Duşmaniĭ fugeaŭ din'aintea lor cum fuge pleava din faţa vêntuluĭ şi armele duşmăneştĭ îngheţaŭ împreună cu mâinele ce le ţineaŭ bătute de vijelia năvălireĭ lor cum înghiaţă iarna apa bătută de crivĕţ. Vaĭ şi amar de bieţiĭ Turcĭ! aceĭ ce nu găsiră moartea pe câmpia din poalele Griviţeĭ şi în crânguleţul vecin spre care fugeaŭ zăpăciţĭ, o găseaŭ de sigur în şanţurile întăririlor iuĭ unde cădeaŭ înebuniţĭ de disperare. Româniĭ în aprinderea lor se luară după dênşiĭ şi Busdugan care din sabia sa făcuse o morişcă tocătoare de carne omenească sbură în capul lor şi se puse a'ĭ fugări spre Griviţa. Dacă ar fi fost maĭ mulţĭ în urma luĭ şi ar fi putut profita de învălmăşeala şi panica ce coprinsese pe Turcĭ în acele momente, eĭ ar fi luat'o de pe atuncĭ, şi crunta măcelărie de la 30 August n'ar maĭ fi avut loc; dar ceĭ de la spatele lor fiind cu sângele maĭ calm, găsiră cu cale că succesul era pentru un debut îndestulător şi pe la 7 ore seara dădură semnalul de retragere. Busdugan se retrase cu părere de rĕŭ şi băeţiĭ luĭ îl urmară blestemând cu necaz fatalul semnal, dar toţĭ se supuse, căcĭ cea maĭ scumpă datorie a oşteanuluĭ e aceia d'a se supune ordinuluĭ chiar când i se comandă d'a întoarce spatele biruinţeĭ. Când reintrară în posiţiunea dobândită cu atâta hărnicie, găsiră în ea o baterie de artilerie şi un detaşament de geniŭ care deja se apucase d'a dura oare-care lucrărĭ de apĕrare spre partea duşmanilor. Pe sub seară o mulţime de Turcĭ se cercară d'a-şĭ relua posiţinnea perdută, dar tunurile Românescĭ carĭ staŭ ascunse sub muşuroaie de pământ 'ĭ trăsni de îndată ce apĕrură şi îĭ făcu să înţeleagă că Românul n'are obiceŭ să dea înapoĭ aceia ce a luat. Astă expediţiune costă pe Românĭ 6 oficerĭ şi 170 soldaţĭ morţĭ şi răniţĭ.

Vestea vredniciеĭ curcanilor Românĭ de care rîsese până'aci Ruşiĭ şi se îndoise chiar Românĭ, produse o mare surpriză

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

şi o nedescrisă bucurie în rîndurile amicilor creştinătăţiĭ; calităţile resbelnice ale Românilor fură în fine recunoscute şi sus proclamate, şi împĕratul Rusieĭ, singurul care între toţi aĭ sĕĭ pusese temeiŭ pe eficacitatea cooperăriĭ armateĭ Române, în ciuda contradictorilor sĕĭ, bĕu la masă un pahar în onórea succesuluĭ repurtat de Românĭ şi trămise patruzecĭ crucĭ St. George, cea maĭ înnaltă distincţiune ce acordă Rusia eroilor sĕĭ, aceluĭ regiment, care, după propria sa mărturisire, s'a purtat eroic.

A doua ḑi lângă virtutea militară şi Steaua Românieĭ străluceaŭ pe peptul căpitanuluĭ Busdugan şi crucea st. George. de şi resbelul abia începuse!

VIII

Ajunul uneĭ ḑile marĭ.

Faima cum că la 30 August avea să se dea o mare bătălie se rĕspândi chiar din ḑiua de 28 August în rândurile luptătorilor, şi toţi o primi cu aclamaţie de bucurie. Românii electrisaţi de exemplul regimentuluĭ al 13 de dorobanţi, ardeaŭ de dorinţa d'a-şĭ da la ivélă tesaurele vredniciei lor care până atuncĭ remĕsese ascunse, şi doreaŭ de a desfăşura calităţile lor rĕsboinice pe o scară mult maĭ întinsă şi d'a culege aceiaşĭ laurĭ ce dobândise regimentul al 13 de dorobanţi. Asemenea şi Ruşiĭ carĭ până erĭ se uitaŭ la aĭ noştriĭ de sus cu mândria superioruluĭ spre micul interior, asceptaŭ cu neastĕmpĕr resbelul ca să se ia la întrecere cu aĭ noştriĭ spre a se constata care de care sunt maĭ voinicĭ.

Frumosul esemplu al dorobanţilor produsese multe şi spornice resultate: el inspiră încrederea în sine în inimele celor îndolnicĭ, înflăcără sufletele oştenilor curagioşĭ şi aţîţă stimulentul între toţi luptătoriĭ. Ruşiĭ ceĭ bunĭ şi drepţi, carĭ din nefericire nu eraŭ prea numeroşi, încetară de a se

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

mai teme că noi vom fi un element de încurcătură în loc de ajutor, şi ceĭ maĭ numeroşĭ ce pân'atuncĭ ne despreţuia şi ḑiceaŭ în gura mare c'o să aibă nevoe de regimentele lor de cazacĭ spre a se înşirui la spatele nóstre ca să ne oprească d'a o rupe d'a fuga, schimbară dispreţul în ură, batjocura în invidie şi luarea în rîs într'o gelosie şi maĭ primejdioasă.

Aĭ noştri sciaŭ, auḑiaŭ cu urechile acele ce tocăneaŭ oficieriĭ bunilor lor aliaţĭ prin cantinele regimentelor, dar tăceaŭ mălc şi se pregăteaŭ din resputerĭ ca să dovedească prin fapte, iar nu prin vorbe aceia ce póte Românul.

Pe când artileria aliată cu sutele sale de tunurĭ vĕrsa spre Plevna un adevĕrat potop de bombe şi bubuia într'una ḑiua şi nóptea fără contenire făcênd un sgomot asurḑitor, infanteria se pregătia de luptă ca pentru o paradă mare. După ce sărbătoriră dupĕ vrednicie pe camaraḑiĭ lor biruitorĭ şi după ce salutară cu aclamaţiunĭ steagul regimentuluĭ învingător, care fusese decorat cu marea cruce a steleĭ Românieĭ, fie-care oştean se retrase prin corturĭ şi începu să-şĭ dreagă tunicele şi să-şĭ întărească nasturiĭ, să-şĭ perie bine hainele şi să-şĭ văcsuiască cismele, să-şĭ lustruească frumos curelile şi să-şĭ deretece prin raniţe. Făcură alămurile lucióse ca oglinda, îşĭ curăţară puscele pe din afară şi pe din întru ca cum ar fi fost nouĭ, îşĭ scuturară păturile, şi spălară rufele şi se pregătiră de ḑiua cea mare rîḑênd, glumind şi sbeguindu-se ca cum n'ar fi sciut că merg să înfrunte mórtea, ci ca cum ar fi asceaptat o ḑi de mare paradă.

Cu tóte acestea toţĭ sciaŭ că se pregăteaŭ de rĕsboiŭ şi că rĕsboiul avea să fie foarte ucigător, dar nimenĭ nu se gândea la mórte, ci toţĭ la biruinţă, nimenĭ nu se întuneca de ideia că póte n'o să maĭ vadă apus de sóre, ci toţĭ se îmbuna cu numĕrarea rĕsplătirilor ce vor culege; nimenĭ nu ḑicea dac'oĭ muri ce să se facă aĭ meĭ? ci toţĭ spuneaŭ întrecêndu-se ce a/ea să facă când s'o întórce acasă cu Steaua Rămânieĭ pe piept.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Oficierii nu erau mai puțin nepăsători de mórte; din contra ei cari cunosceau mai bine din citite și audite tóte pericolele resbelului, dau cel mai vèdit exemplu de bărbăție și mergeau printre șirurile oștenilor ca să'i înflăcăreze și să le dea poveți folositóre.

Căpitan Busdugan, căruia i se încredințase comanda unui batalion, fu în ḑua de 29 August fără de preget.

De dimineața până seara nu înceta d'a colinda tot campamentul batalionului său, d'a vorbi cu toți soldații și d'a le da sfaturi peste sfaturi.

După ce alergă și sbătu pământul tótă ḑiua, séra în loc d'a se odihni, chemă la sine câte opt soldați din fie-ce companie împreună cu sergenții și caporalii lor și făcêndu'i rótă împrejurul său le vorbi în chipul urmętor:

— Copii mei, în ajunul ḑilei celei mari în care vrednicia Românéscă va reînviea după veacuri de amorțire, m'am crędut dator d'a vĕ aduna împrejurul meu cum părintele își adună copii împrejurul său în ḑiua hotărîtoare viitorului lor, spre a le da sfaturi ca să scie cum să scape de primejdie în momente de grea cumpănă. Iubiții mei, ḑiua de mâne e mare dar e și periculósă; e mare căci de ea atêrnă neatêrnarea scumpei nóstre patrii, și e primejdiósă, căci, dacă nu ne vom arĕta demni de încrederea ce a pus în noi Domnul nostru, perdem împreună cu viața și ființa nóstră de Români.

— Asta n'are să se întêmple ferésca D-ḑeŭ, strigă unul din curcani care purta cu fală crucea St. George pe piept.

— Să dea D-ḑeŭ să ne ferésca, respunse Busdugan, căci atunci ar fi vai și amar de noi și de copii noștrii; mórtea cea mai cumplită n'ar fi atât de durerósă ca viața sub robia străinului.

— Să n'aibi grije de una ca asta cât vom fi noi cu viața și cu puşca în mână, strigă un caporal din Vasluĭ.

— Să nu fie, copii, să nu fie; în mâna nóstră stă d'a ne scăpa d'asemenea neasemănată nenorocire și d'a ne mântui

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

scumpa noastră patrie; să ne aducem aminte de jertfele ce aŭ făcut strămoșiĭ noștri spre a ne păstra țĕrișóra și să ne silim a face jertfe și maĭ marĭ

— Las pe noĭ căpitane, strigă un zăplan din Dorohoĭ, căcĭ de geaba nu suntem noĭ urmașiĭ vitejilor luĭ Stefan cel Mare, născuțĭ și crescuțĭ prin preajma Dumbrăviĭ Roșiĭ.

— Să nu vĕ lăsațĭ băeți d'a vĕ face neamul de rîs și numele de ocară, căcĭ atuncĭ păcat că maĭ purtăm numele de Român. Mórtea e durerósă, dar durerile eĭ sunt scurte și după ea urmézĕ liniscea vecĭnicieĭ; dar viața în rușine e mult maĭ durerósă, căcĭ chinurile eĭ nu maĭ aŭ sfîrșit; mórtea e un bir pe care e dator a'l da orĭ-ce om chiar din minutul nașcereĭ sale pe acest pământ, dar viața în robie este un bir pe care 'l plătesce numaĭ ceĭ mișeĭ. Rĕsboindu-ne saŭ nu tot vom muri, dar murind fără a ne face datoria vom peri în ticăloșie, uitațĭ și ponosițĭ, pe când dacă vom muri pe câmpul de cinste numele nostru va rĕmânea neperitor.

— Și copiĭ noștriĭ vor rosti cu fală numele părinților lor, adaose un sergent din Botoșanĭ care lăsase acasă duoĭ îngeraș de copilași.

— Ce ne va folosi dacă acum ne vom arăta codacĭ? urmă căpitanul înfiăcărându-se din ce în ce; credețĭ că ne vom scăpa amarnica viéță? greșeală. Turcĭĭ biruitorĭ ne vor pune pe góną, vor trece Dunărea, și sosindu-ne după urmă ne va ciopăți fără de milă ca pe nisce mișeĭ, ne va prăpădi holdele și livezile, ne va pârjoli bisericele și casele, și părinții, nevestele și copiĭ noștriĭ, dacă vor scăpa de ascuțișiul hangerului lor, vor fi tîrîțĭ, rușinațĭ și batjocoriți în urma carului lor biruitor. De aceia mâne să nu ne cercăm a ne cruța nisce ție ticălóse printr'o mișelie și maĭ ticălósă, ci să mergem bărbătesce cu fruntea în sus fără temere de primejdie, să ne facem cruce cu nădejdea în D-ĕeŭ, să ĕicem Dómne ajută și să pășim înainte, ce-o vrea D ĕeŭ cu noĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Da, da, ce-o vrea D-ḑeŭ cu noĭ, strigară toţĭ oşteniĭ entusiasmaţi.

— Intr'acele minute să nu ne maĭ gândim la noĭ şi aĭ noştriĭ, ci numaĭ la ţéră, căcĭ numaĭ aĭ eĭ suntem; să nu ne maĭ aducem aminte că avem a casă, nevastă şi copiĭ carĭ fără noĭ vor peri de fóme, ci să mergem înainte siguri că după mórtea nóstră ţéra va fi muma orfanilor oşteniloŗ Romănĭ şi că ea va hrăni şi cresce pe copiĭ şi nevasta acelora ce vor peri pentru ea.

— D'aşĭ sci una ca asta, strigă un părinte căruia i se înundase ochiĭ de lacrĕmĭ auḑind de nevastă şi copiĭ, a-şĭ merge la mórte ca la prasnic.

— Aşa va fi, mĕ jur pe cinstea mea de oştean, rĕspunse căpitanul cu convincţiune.

— Atuncĭ, strigă acelaşĭ soldat, facă cu mine ţéra orĭ-ce-o vrea, căcĭ eŭ numaĭ am habar de o mie de morţĭ.

— Viaţa nóstră e a ţĕreĭ nóstre, strigară toţĭ oşteniĭ în cor.

— Bravo copiĭ meĭ, aşa vĕ voiŭ, strigă căpitanul strângênd mâna la ceĭ maĭ aprópe de el; acuma ascultaţi-mĕ cum să o jertfiţĭ maĭ cu folos şi să vĕ espuneţĭ maĭ puţin ḑilele. Băgaţĭ de seamă ceia ce vĕ spun acum, căcĭ de mare folos vĕ va fi pentru viitor. Dacă vi se va da ordin să mergeţĭ risipiţĭ, împliniţĭ acest ordin cu scumpĕtate şi nu vĕ strângeţĭ la o laltă chiar când vĕ va chema un superior până nu veţĭ auḑi semnalul dat din corn, căcĭ pe câmpul pe luptă noĭ avem misiunea numaĭ d'a vĕ îmbărbăta şi repeta comanda, iar comanda e în mâna şefilor supremĭ carĭ veghiaḑă de departe la viaţa nóstră. Dacă veţĭ primi ordin a merge pe brâncĭ, feriţi-vĕ d'a ridica capul în sus, căcĭ aceasta caută duşmanul spre a ne ochi ca la ţintă, şi dacă veţĭ primi comanda d'a merge strânşĭ supuneţi-vĕ macar d'ar curge ploie de glónţe spre voĭ, căcĭ superiorii voştriĭ carĭ privesc de departe vede maĭ bine ca noĭ când ne e de folos a merge risipiţĭ şi când strânşĭ. Când vi se comandă d'a nu da focurĭ supuneţi-vĕ căcĭ risipa de cmpluturĭ perdute fără fo-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

jos este paguba cea mai primejdiósă pentru soldat în luptă. Sciu că inima sburdă, că dorinţa de rĕsbunare silesce pe om ca să'şĭ descarce arma fără să vrea , dar nu tóte descărcăturile sunt de folos. Spre pildă dacă sunteţĭ mai depĕrtaţĭ de cât bătaia puscĭĭ de duşman şi daţĭ foc, glónţele sbóră în vênt de surda şi când vĕ apropiaţĭ şi se înferbântă încăerarea, vĕ pomeniţĭ cu gibernele şi sacul gol şi puşca mai ne trebnică de cât un ciomag; de aceia trebue să vĕ siliţĭ din tóte puterile să nu vĕ risipiţĭ împluturile în deşert. Asemenĭ să descărcaţĭ cu băgare de sémă armele ca să nu vĕ împuşcaţĭ unĭĭ pe alţiĭ, căcĭ sângele vostru este scump ţĕreĭ vóstre şi numaĭ pentru ea trebue să'l jertfiţĭ. Dacă cade camaradiĭ voştriĭ răniţĭ, mergeţĭ înainte şi nu vĕ opriţĭ, căcĭ în urma vóstră vin sanitariĭ şi medicĭĭ carĭ ridică şi dau îngrijire celor răniţĭ; dacă vre-unul din voĭ cade rănit, să nu'şĭ scurgă puterile silindu se peste mĕsură să părăséscă câmpul de rĕsboiŭ. căcĭ ajutorul sosesce şi fórte adesea atêrnă viaţa de la puterea ce are rănitul d'a suferi durerea cu bărbăţie. Dacă veţĭ vedea că cad şefiĭ voştriĭ să nu vĕ descuragiaţĭ ci să mergeţĭ înainte ca să'ĭ resbunaţĭ urmând întocmaĭ semnalele comandeĭ şi luând voĭ înşi-vĕ la cas de lipsă comanda camarazilor voştri. Când veţĭ ajunge sub părapeturĭ nu vĕ năpădiţĭ îmbrâncindu-vĕ spre scărĭ, ci suiţi vĕ unĭĭ după alţiĭ fără de grabă dar şi fără îndoială, şi când mergeţĭ cu gabiónele şi scările în braţe, puneţile în cap şi faceţĭ din ele un fel de scuturĭ carĭ fórte adesea póte să vĕ fie mântuitóre. Când mergeţĭ spre asalt asemenea nu vĕ grăbiţĭ, nu vĕ aruncaţĭ cu baioneta în mână de cât când auziţĭ semnalul, şi când îl auziţĭ aruncaţi-vĕ fără sfială înainte, siguri fiind că biruinţa e cu acela ce înfruntă primejdia mai cu bărbăţie. Acum duceţi-vĕ pe la corturile vóstre ca să vĕ odihniţĭ şi mâine în qorĭ de qio, fiţĭ gata ca la paradă şi ţineţĭ ochiĭ ţintă la mine gata d'a alerga acolo unde voiŭ alerga şi vĕ voiŭ striga: după mine copiĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

IX

30 August 1877

Ziua de 30 August cea mult aşteptată sosi; ea de cu seara se prevesti într'un mod rĕŭ şi neprincios pentru proiectatele operaţiunĭ; toată noaptea plouă şi dimineaţa se rèspândi pe câmpiĭ o burniţă rece şi pĕtrunzĕtoare care eşea din pământ ca niştе norĭ groşĭ întunecând atmosfera de nu puteaĭ vedea la o distanţă de zece paşĭ.

Această ceaţă stânjinea foarte mult reuşita operaţiunĭĭ fiind-că făcea invisibile positiunile turceştĭ; cu toate acestea cuartierul general nu schimbă nimic din dispositiunile luate de cu seara.

Iată în resumat planul de resboiŭ ce se adoptase pentru acea zi: Românĭĭ aveaŭ să pue în respect orĭ-ce atac turcesc despre Opanes şi Bucova şi să atace reduta Griviţa despre rĕsărit din partea Verbiţeĭ; general Krüdner cu o parte din corpul al 9-lea rus şi două regimente române fu însărcinat s'o atace despre apus; corpul al 4-lea rus comandat de generalul Krilov fu îndatorat să opereze între Sgalniţa şi Radisovo, şi general Scobeloff sub ordinile principeluĭ Imiritinsky fu obligat să atace positiunile dintre Radisovo şi Krişina până la Muntele verde şi apa Viduluĭ. Acest atac general era ficsat pentru ora 3 după amiazĭ. Pân'atuncĭ iată cum se hotărîse a se întrebuinţa restul timpuluĭ: Până la 9 ore dimineaţa tăcere absolută, de la 9 până la 11 ore foc general şi ne întrerupt de artilerie pe toată linia şi din toate bateriile, de la 11 până la 1 iarăşĭ repaus, de la 1 până la 3 iarăşĭ foc viŭ de artilerie şi la 3 ore atacul general spre punctele mai sus citate.

Cum se făcu ziuă Românĭĭ se sculară dis de dimineaţă şi începură să se gătească cu acea îngrijire ce precedează

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

orĭ-ce revistă mare; după aceia se duse la depositele de muniţiunĭ ca să'şĭ primească numĕrul suplimentar de cartuşe carĭ aveaŭ să le poarte în sac, căcĭ ambele giberne eraŭ pline, şi apoĭ se împrăştiară pe la locurile lor ca să îmbuce ceva. De şi eraŭ în luna luĭ August, dar acea dimineaţă din causa ploĭ ce căduse de cu noaptea fu atât de rece în cât maĭ toţĭ oamenĭĭ începură să dârdâe în mantalele cu care eraŭ îmbrăcaţĭ, şi maĭ multe focurĭ de cocenĭ de porumb se aprinse pe întinsa câmpie ca să încălzească mânele amorţite de frig şi umezeală.

In spaţiŭ domina o tăcere posomorită ca şi vremea; aerul era greŭ şi nesuferit şi ceaţa înneca organele respiratorĭĭ; neactivitatea pe acel timp era chinuitoare; aceia ce mureaŭ de nerăbdare d'a-şĭ vedea cu un moment maĭ curênd visul cu ochiĭ blestemaŭ timpul că trecea aşa de încet şi cereaŭ în gura mare voe d'a se pune pe lucru cu o oră maĭ curênd ca să scape de acea amorţeală ce le înţelenea energia.

De o dată însă şi fără de veste se audĭ un bubuit formidabil şi patru sute cincĭ zecĭ de limbĭ de foc despicară în nenumĕrate făşiĭ până de ceaţă; sosise ora nouĕ şi artileria intrase în activitate. Acest bubuit teribil scutură toropeala ce copleşea spiritele viitorilor luptătorĭ, mirosul prafuluĭ le enervă simţurile şi vederea bombelor roşite le înfierbântă sângele.

Oficierii de stat major începură să sboare printre obuse de colo până colo spre a transmite ordinele în posiţiunile depărtate, şi comandanţiĭ supremĭ se puse să alerge în dreapta şi stânga ca să vadă daca eraŭ interpretate în mod fidel dispositiunile lor.

Ceaţa bătută într'una şi de o dată de 450 bombe Romăno-Ruse şi vr'o 360 obuse turceştĭ, aci se despica făşiĭ, aci sărea în sus şi lăsa să se vadă întăriturile turceştĭ carĭ scuipaŭ într'una foc şi tuciŭ şi aci recădea pe pământ îndoit maĭ grea şi maĭ groasă. Turciĭ trăgeaŭ bine la ţintă, bombele lor mergeaŭ drept în bateriile inimice, cărora le dĕ-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

rămâ parapeturile, le decima servanţiĭ şi le scotea câte un tun din serviciŭ, dar nicĭ româniĭ nu se lăsaŭ maĭ pe jos; eĭ împinşĭ de firea lor nerăbdătoare eşise de mult din adăpostul parapetelor lor şi, aşeqându-şĭ bateriile pe câmp deschis, trăgeaŭ într'una şi înaintaŭ spre posiţiunile duşmăneştĭ, bizuindu-se în protecţiunea ceţeĭ carĭ îĭ ferea de vederea Turcilor şi în ondulaţiunile de pământ care le oferea la fie-care pas adăposturĭ naturale.

Cum am spus atacul general era fixat pentru 3 ore după amiaqĭ, însă Turciĭ sili pe inemicĭ să'l înceapă cu mult maĭ de vreme. Indată ce încetă la 11 ore şi jumĕtate bombardamentul, conform planuluĭ hotărât, Turciĭ, saŭ c'aŭ fost informaţĭ de vre-un spion vîndut lor, saŭ aŭ prevĕqut din deprinderile Ruşilor din trecut d'a da atacurĭ marĭ la qile marĭ şi aŭ ştiut că în acea qi era Sântul Alexandru, căcĭ îndată ce inimiciĭ aŭ încetat focurile, nevĕqênd din causa ceţeĭ cele ce se petrecea în tabăra opusă, şi creqênd că Românĭĭ şi Ruşiĭ şi-aŭ şi expediat coloanele de tiraliorĭ spre atac, eĭ s'aŭ şi pornit să le iasă înainte.

De geaba se lăudase Ruşiĭ că posedaŭ planul esact al Plevneĭ şi de geaba perduse atâtea miĭ de oştenĭ în cele două lupte din faţa acesteĭ redutabile posiţiunĭ, căcĭ nu sciaŭ încă partea sa cea vulnerabilă. In dreptul Griviţeĭ care era apărată de maĭ multe redute şi un câmp întărit, grămădise qecimĭ de miĭ de oştenĭ şi sute de tunurĭ ca să o ia, şi în dreptul muntelui Verde, adevĕrata cheie a Plevneĭ, călcîiul luĭ Achile, nu pusese de cât pe general Scobeleff în fruntea uneĭ oştĭ brave ca şi el, dar insuficiente, şi pe acesta sub ordinele generaluluĭ Imeretinsky care 'l împedeca d'a avea mâna liberă. Principele Carol într'un consiliŭ de resbel atrăsese atenţiunea consiliuluĭ asupra acestuĭ punct strategic, ca unul ce era maĭ apropiat de Plevna, dar general Zotov, şeful pe atuncĭ al statuluĭ major al armelor investitóre Plevneĭ, susţinu că astă poziţiune era neluabilă din causa formidabililor întărîrĭ de la Krişina carĭ făceaŭ apro-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

pierea imposibilă şi trămise acolo numaĭ un corp de observaţiune.

Generalul Scobeleff, care era într'adevĕr un militar de geniŭ, nu era de părerea şefuluĭ statuluĭ major rus, şi la 27 August pe când regimentul al 13 lua reduta turcească şi căpitan Ieremia primul trofeŭ, făcu şi el o recunoaştere spre Krişina cu trupele de care dispunea şi înaintă până sub poalele reduteĭ ceĭ marĭ, dar fu nevoit să se retragă maĭ în momentul când era să pue mâna pe victorie din causă că nu mai avea reserve îndestulătoare.

După astă cercare el ceru ajutoare puternice, dar superiorul sĕŭ, general Imeretinsky om de valoare negativă ca şi generalul Zotov, nu împărtăşi părerile sale şi 'ĭ acordă numaĭ a patra parte. Osman Paşa care şi el era un militar de geniŭ şi ştia maĭ bine ca duşmaniĭ sĕĭ unde îl durea, a doua ḑi după gloriosul nesucces al luĭ Scobeleff îndoi puterea întăririlor despre Krişina şi construi alte nouĭ forturĭ, ast-fel că în ḑiua de 30 August se vĕḑu în partea loculuĭ stăpân peste nouĭ lucrărĭ de apărare necunoscute de Ruşĭ. Spre a trage toate foloasele putincióse dintr'acéstă sinistră surpriză, într'acea zi pe la amiazi, adică, când creḑu că inimiciĭ aŭ pornit spre atac, îĭ lăsă să-şĭ sdrobească puterea şi energia isbindu-se de redutele Bucoveĭ, Griviţeĭ, Sgalniţeĭ şi îşĭ îndreptă cele maĭ numeroase coloane de atac spre Krişina, ast-fel că anteposturile ruseştĭ se pomeniră cu inimicul în spate chiar când pregătea supa. General Scobeleff însă nu era omul care să fie surprins nepregătit; oameniĭ sĕĭ mâncaŭ cu o mână şi cu alta ţineaŭ arma gata de descărcat şi dormiaŭ numaĭ cu un ochiŭ. El primi lupta cu voe bună şi făcu să bată ceva mai de vreme ora ataculuĭ general.

El avusese şi în ḑiua de 29 August o ciocnire destul de serioasă cu anteposturile turceştĭ, cărora le luase din mână o posiţiune destul de importantă, şi cu toate acestea a doua ḑi la 4 ore dimineaţa era deja pe cal şi stabilea o

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

baterie de 24 tunuri pe acea poziţiune. La 9 ore puse în funcţiune acea baterie şi după aceia se duse cu doi ofiţeri şi şease cadaci să examineze poziţiunile turceşti. Ceaţa îl făcu să înainteze atât de mult spre Plevna în cât mai că se apropiase de parapeturile turceşti şi se lăsase a fi ţărit de ei; o companie întreagă de nizami trase spre dinsul, cei doui oficeri şi patru cadaci fură ucişi lângă dinsul, ceilalţi doui foarte greu răniţi, însă el care era în fruntea lor nu fu nici măcar sgâriat. Astă întêmplare întări şi mai mult credinţa deja răspândită între credulii turci că el era dres, adică invulnerabil, pentru aceia cum îl vedeaŭ în tunica lui cea albă şi pe calul lui asemenea alb cădeaŭ în genuche şi se închinaŭ la el ca la un sânt.

Fiind vestit în ţiua de 30 August ca o coloană puternică înainta spre antepostirile sale, el se aruncă în fruntea câtorva regimente de infanterie, puse mâna pe anteguarda inimică, puse pe goană grosul coloanelor, şi nu se opri de cât într'o vêlcea dominată din toate părţile de bateriile turceşti. A se retrage de acolo fără a priimi lupta decisivă nu mai era cu putinţă, a amâna atacul până la 3 ore era asemenea cu neputinţă, alt mijloc nu era de cât să devanseze ora fixată şi să meargă înainte.

Ciocnirea fu teribilă. Opunerea Turcilor fu crâncenă şi perderile ruşilor îngrozitóre, mai cu seamă când Osman găsi momentul oportun de a demasca noile întăriri. Generalul Dobrovolsky muri în fruntea oştenilor sei, mai mulţi colonei şi oficeri superiori şi inferiori găsiră acolo o moarte glorioasă saŭ nisce răni dureróse, dar Scobelef care mergea în mijlocul vitejilor sei printr'o ploae de bombe şi gloanţe, din care nici una nu'l ranea, puse în fine mâna pe o luneta şi intră ca un uragan într'o redută în fruntea oştilor sale şi cu musica cântând.

Astă întêmplare ne prevĕţută sili şi pe cele l'alte corpuri să intre în luptă înainte de vreme şi să dea atacul; însă între Ruşi nu eraŭ toţi generalii Scobelefi. Pe când

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

acesta în fruntea unor oşti nesuficiente lua două redute şi repurta o adevărată victorie costătóre dar strălucită, generał Krilov din centru conduse atacul cu cea mai mare stângăcie, perdu o mulţime de lume fără de nici un folos, şi când înseră se vĕdu cu jumĕtate efectivul lipsă la apel şi ocupând toate posiţiunile ce ocupase dimineaţa fără să ia de la inimicĭ un singur deget de pĕmênt. Acelaşĭ eşec păţi şi generalul Kründner!

Numaĭ armata de la Muntele Verde din toată armia Rusă fu vrednică de a se prenumĕra între armele viteze; ea se purtă într'un mod admirabil! Pe când Scobeleff se prepara a ataca marea redută de la Radisovo, oşteniĭ înaintară călcând peste cadavrele camaradilor lor ducênd scările şi gabioanele în braţe. Eĭ isbutiră să ajungă sub parapeturĭ, eĭ curăţară şanţul de duşmanĭ şi aşedară scările; maĭ mulţĭ pĕtrunse chiar în întru, dar când să năbuşească prin numĕr trăsnitorul efect al puscelor cu repetiţiune, nu se maĭ vĕdură ajutaţĭ de trupe próspete şi perdură victoria chiar când punea mâna pe ea.

X.

După mine copiiĭ!

Armata Română fu maĭ fericită ca cea Rusă; în şirurile eĭ eroĭ nu se maĭ putea numĕra; toţĭ oşteniĭ dovediră că eraŭ niştе eroĭ. Armia însărcinată cu atacul Griviţeĭ, ţinta spre care se concentrase tóte silinţele statuluĭ major rusesc, mireasa ce voia să o dea drept odor împĕratuluĭ Alexandru de diua luĭ, era împărţită în patru coloane, dintre care treĭ din divisiunea a IV; prima colónă ruso-română, comandată de generalul rus Radionov era compusă din regimentul al 17 şi 18 rusesc, batalionul al doilea de vînătorĭ Român, de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

un batalion din al 8 regiment de linie şi de regimentul al 16 de dorobanţi tot din armata română. A doua coloană comandată de locotenent-colonel Gramont era compusă din regimentul al 15 de dorobanţi şi un batalion din al cincilea de linie, toţi Români; a treia comandată de colonel A. Angelescu şeful divisiunei a IV era compusă din al doilea batalion din regimentul al cincilea de linie, al treilea batalion de vînători şi regimentul al 14 de dorobanţi, iarăşi Români; şi în fine coloana a patra comandată de colonel G. Angelescu era compusă din trupe din a treia divisiune tot române. Prima colónă avea să atace Griviţa despre satul Griviţa, a doua despre fortul marele duce Nicolae, a treia despre Verbiţa şi a patra despre Bucova ca să ţie în loc forţele turcescĭ din aripa dreaptă. Tóte aceste colóne eraŭ puse sub comanda generaluluĭ Cernat, şeful statuluĭ major Român. Prima colónă plecă pe la ora $1^1/_2$ după amiadĭ din satul Griviţa şi o apucă prin viĭ ca să apuce pe Turcĭ pe la spate, dar ne sciind bine drumul, şi harta ce 'ĭ călăuzea fiind greşit lucrată de statul major rus, făcu o mulţime de ocoluri şi ajunse la locul desemnat tocmaĭ la 5 ore seara; colóna a doua făcu şi maĭ puţină ispravă, perdu drumul aşa de rĕŭ în cât în loc d'a merge la dreapta spre atac îĭ întórse spatele apucând spre stânga, până ce se pomeni pe sub seară în dreptul marelui catart de unde observa împĕratul Rusieĭ şi Principele Romănieĭ, mersul general al luptelor; a patra colónă îşĭ îndeplini datoria în consciinţă, înaintă spre reduta Griviţa No. 2 crezênd că e tot No. 1, se coborî în acea vale care maĭ târdiŭ dobândi o tristă celebritate şi numele de vale a plângereĭ, şi apoĭ se retrase în ordine la adăpostul unuĭ crâng, recunoscênd că avea în faţă forţe superióre. Numaĭ a treia colónă merse drept la ţinta ficsată.

Căpitan Busdugan mergea în fruntea unuĭ batalion din al 14 regiment. fiind-că îndată ce află că regimentul sĕŭ avea să fie lăsat în reservă într'acea ḑi, se duse de ceru voe de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

la generalul sĕŭ d'a lua şi el parte în coloanele de atac, voe ce i se dădu cu bucurie. Batalionul sĕŭ făcea parte din coloana a treia şi ceĭ patru-ḑecĭ de oltenaşĭ aĭ luĭ mergea după dênsul. Inainte d'a pleca el le ḑise:

— Copiĭ, eŭ merg înainte, voĭ veniţĭ după mine; cât oiŭ avea viaţă şi m'oţĭ auḑi strigêndu-vĕ: după mine copiĭ, să mĕ urmaţĭ, şi când voiŭ cădea, să alergaţĭ spre a mĕ rĕsbuna.

Coloana se puse în mişcare de cu vreme, mult maĭ înainte de amiaḑĭ; pe la 10 ore ajunse în anteposturĭ şi începu a înainta pe brâncĭ printre porumb şi burueniĭ, adăpostiţĭ fiind de negura ceţeĭ. Acolo stătură până la o oră şi jumĕtate, unde îmbucară ceva pesmete şi puţine merinde ce luase cu dênşiĭ şi îşĭ potoliră setea cu apa amestecată cu rachiŭ ce aveaŭ în bidoanele atârnate după gât. Gene ral Cernat inspecta într'una posiţiunile şi da ordinele cuvenite asceptând ora treĭ. Pe la 11 şi jumĕtate înainte de amiaḑĭ tunurile amuţiră ca prin farmec şi posomorita natură reintră iaràşĭ în tăcere. De odată însă ceva după 12 ore şi jumĕtate după amiaḑĭ se auḑi spre stânga un sgomot formidabil de împuşcăturĭ şi bubuitul tunurilor începu să despice spaţiul cu îndoită furie.

Capul armateĭ române creḑu că s'a făcut în flancul stâng al coloanelor sale vre-o uluială şi numaĭ de cât trimise un adjutant ca să se informeḑe, dar maĭ în acelaşĭ timp se auḑi semnalul convenit de atac pornit de la marele catart şi tot d'odată sosi şi un oficer de stat-major cu ordinul Domnitoruluĭ nostru d'a porni spre atac. Oşteniĭ se supuse cu voioşie; un ura formidabil eşi din tóte pepturile amestecat cu bubuitul din noŭ al tunurilor, şi coloanele porniră spre inimic pe la o oră şi jumĕtate. Tocmaĭ atuncĭ ceaţa se ridică după pământ ca o pânză nemărginită şi inimiciĭ se vĕḑură faţă în faţă şi începură să se mĕsoare cu mânie. Câmpul era aprópe deschis, numaĭ ceva burueniĭ şi porumb oferea óre-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

care adăpost, şi o vale ce despărţea posiţiunile inimice oferea iarăşĭ un mic popas de odihnă.

De la posiţiunile întărite ale Românilor şi până la vale nu era departe; cu tóte acestea trecerea acesteĭ palme de loc o plăti Românii cu marĭ şi dureróse perderĭ. Maior Şonţu căḑu lovit de mórte în fruntea batalionuluĭ strigând:

— Sunt al vostru copiĭ, mergeţĭ înainte că viŭ şi eŭ, şi căpitan M. Roman muri asemenea isbit cu un glonţ drept în frunte pe când mergea în capul companieĭ sale.

Câmpia începu să se semene cu oficerĭ şi soldaţĭ morţĭ, şi convoiurĭ întregĭ de răniţĭ începură să se îndrepteze tîrându-se şi cu sângele ciuruind spre ambulanţe, fiind-că şrapnelele turceştĭ mătura cumplit câmpia şi vălea ocupate de Românĭ şi gloanţele carabinelor lor încă băteaŭ până acolo. Insă aste perderĭ dureroase nu avură aşa mare durată. Românii vĕḑênd că nu maĭ puteaŭ să îndure focul duşman o luară d'a fuga, dar nu înapoi ci înainte spre acea vale bine-cuvêntată, în fundul căreia era mântuirea, adică un adĕpost pentru puţină odihnă.

Acolo oşteniĭ Românĭ putură să 'şĭ strângă şirurile şi să se reformeḑe. După ce se odihniră puţin şi 'şĭ complectară cadrele prin contopirea maĭ multor batalióne, începură să sue dealurile cu aceiaşĭ bărbăţie; dar când ajunse sus şi se pregătiră să se arunce cu bravură spre şanţul redutеĭ, o! decepţiune şi amăgire pe autoriĭ planuluĭ topografic! între eĭ şi redută maĭ era încă o vale, care, de şi era ferită de bătaia tunurilor, era însă expusă la cea maĭ crâncenă bătae a carabinelor turceştĭ.

Vĕḑênd astă privelisce neasceptată, oficeriĭ şi soldaţiĭ rĕmase în loc pe creasta dealuluĭ şi sub ploaia projectilelor turceştĭ ca împetriţĭ, dar căpitan Busdugan care nu prea avea virtutea d'a se gândi mult strigă:

— După mine copiĭ.

Şi năvăli în vale urmat de ceĭ 40 oltenĭ aĭ luĭ şi de restul batalionuluĭ sĕŭ. Ast exemplu escită emulaţiunea în

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tóte părţile şi porni spre vale tótă armata. Perderile aci fură maĭ cumplite ca dincolo, dar oşteniĭ românĭ şi maĭ cu seamă dorobanţiĭ, în loc de a realisa prediçerile defăimătorilor neamuluĭ românesc, adică d'a da dosul şi d'a fugi înapoĭ, se reformară iarăşĭ, suiră a doua cóstă şi căzură ca nisce bombe în şanţurile redutei pline cu nizamĭ. Acolo se încinse o luptă piept la piept din cele maĭ crâncene; Românií înfuriaţi de perderile ce încercase ucideaŭ fără de milă, şi Turcií se apăraŭ ca nisce fiare sălbatice; dar nimic nu se póte opune toreatuluĭ furios, nimic asemenĭ bărbăţieĭ Românescĭ. Cât te ştergĭ la ochĭ Turcií din şanţurĭ fură făcuţĭ pusderiĭ, şanţul fu umplut cu gabioane, scările fură aşeçate pe parapete şi oşteniĭ sus pe scărĭ.

Căpitan Valter Măràcineanu fu cel d'ântêiŭ ofiţer care se sui pe creasta parapetuluĭ şi înfipse fanionul cu primul tricolor Român d'asupra luĭ, însă Turcií încă nu eraŭ învinşĭ; armele lor cu tir rapid măturâ iute parapetele de duşmanĭ şi căpitan Mărăcineanu recăçu în şanţ cu fruntea şi peptul pétruns de 11 gloanţe. Astă moarte glorioasă făcu pe junele oştean să devie eroul popular al acestuĭ resbel glorios şi numele séŭ se scrise cu litere neşterse în cartea nemuririeĭ.

Acest asalt precum şi al doilea şi al treilea nu fură încoronate cu succes din causă că Turcií eraŭ odihniţĭ, puşĭ la adépost şi bine aprovizionaţĭ, pe când Românií eraŭ ostenitĭ, espuşĭ împuşcăturilor şi cu sacul aproape gol de cartuşe. Vçând şi vçênd că n'o scoate la cale, Românií îşĭ luară scările şi gabioanele din noŭ în cap, eşiră din şanţurĭ şi se retrase într'adoua vale plângênd de necaz şi scrâşnind din dinţĭ de ciudă ca n'aŭ putut birui.

După ce ajunse în fundul văi pe jumétate de cât plecase, toţĭ ofiţeriĭ se adunară într'un consiliŭ de resbel ca să delibereze şi căpitan Busdugan luă cel d'âutâiŭ cuvêntul:

— Camarazĭ, zise el, asaltul ne-a costat cincĭ-spre-çece ofiţerĭ şi treĭ sute çece soldaţĭ morţĭ şi răniţĭ, iar venirea pîn'aci peste şeapte sute de victime, prin urmare retragerea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

ne va costa încă şapte sute de victime, vĕ las să judecaţĭ singurĭ ce e maĭ de preferat: să ne întoarcem ruşinaţĭ şi înjumĕtăţiţĭ când Ruşiĭ aŭ repurtat pretutindenĭ victoria, saŭ să ne expunem d'a perde încă treĭ sute de inşĭ şi să încercăm soarta unuĭ noŭ atac şi şeansa sosireĭ vre-unuĭ ajutor cu care poate să dobândim gloria biruinţeĭ? Alegeţĭ.

— Un noŭ atac, un noŭ atac, strigară ofiţeriĭ în unanimitate.

Soldaţiĭ aflând hotărârea ofiţerilor lor o primiră de astă dată fără intusiasm dar cu supunere, începură să sue coasta spre culmea ucigătoare dar nu maĭ eraŭ aceĭ întrepriqĭ alergătorĭ de adineaorĭ; îndoiala succesuluĭ le moleşise bărbăţia. In acele momente supreme un exemplu decisiv era de neapărată trebuinţă; căpitan Busdugan care îĭ îmbărbătase o dată se grăbi d'a le înflăcăra şi de astă dată entusiasmul. El se puse din noŭ în fruntea batalionuluĭ sĕŭ care perduse jumĕtate din efectiv şi se repedi spre culme şi de acolo spre vale strigând iarăşĭ:

— După mine copiĭ.

Turciĭ îĭ priimi şi de astă dată cu mitralia lor mistuitoare, dar avêntul inspirat de Busdugan fu irestibil; Romăniĭ nesocotind moartea cu un eroism demn de epocele epice, coborâră în vale cu îndoită furie, şi când se vĕqură acolo scóse un ţipĕt de bucurie; pe coasta opusă se ivea coborând altă coloană de tiraliorĭ, în mijlocul căria falfâia tot steagul Românesc alăturĭ de cel rusesc; era coloana generaluluĭ Radianov care în fine nemerise drumul.

Această vedere înveseli foarte pe Romănĭ şi băgă spaima în Turcĭ; malul opus fu repede suit, şanţul reduteĭ fu umplut într'o clipă şi scările fură din noŭ aşeqate. Turciĭ nu încetară d'a-şĭ descărca puscile lor ucigătoare, dar de astă dată moralul Romănilor era restabilit, ajutorul sosit le dăduse aripĭ şi într'o clipeală căqură val vârtej în mijlocul reduteĭ. Trupele generaluluĭ Radianov care pân'atuncĭ nu deduse pept cu duşmanul eraŭ maĭ sprintene fiind maĭ o-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

dihnite, ele săriră cele d'ântâiŭ în Kerim Tabie, aşa se numea în Turceşte reduta Griviţa, dar îl ajunse pe dată căpitan Busdugan cu Botoşenenii luĭ. El cum încălecă creasta parapetuluĭ ḑări un artilerist turc gata d'a trage sfoara spre a descărca un tun, prin a căruĭ deschiḑătură intraŭ sute de curcanĭ, şi maĭ iute ca fulgerul se asvârli şi căḑu drept călare pe tun, despică capul artileristuluĭ şi cu revolverul risipi creeri altuĭ Turc care îndreptase puşca spre el.

Scăpând prin asemenea curagios devotament viaţa a sute de camaraḑĭ, el sări în redută şi ajutat de aliaţi şi compatrioţi începu o măcelărie între Turcĭ care dură până la şeapte ore seara.

In toate aste încăerărĭ, în toate aste atacurĭ căpitan Busdugan fu mereŭ în capul oştenilor sĕĭ, trecu prin toate primeĭdiele, vĕḑu căḑênd pe lângă el ḑecimĭ de camarazĭ şi sutimĭ de subalternĭ şi el eşi din amestec fără să capete vre-o sgârietură. Tocmaĭ când primeĭdia era aproape trecută, când inimicul începuse să se clatine copleşit de numĕr şi el sări în capul bravilor sĕĭ şi le strigă: „după mine băeţĭ, ca să măture cu totul tabia de duşmanĭ, o descărcătură formidabilă isbucni de la spatele sĕŭ şi umplu reduta de fum; o nouă redută, o nouă Griviţă apărea la spatele sĕŭ înţesată de Turcĭ care începură să-şĭ descarce armele în biruitorĭ prin gura redutelĭ, îndată ce vĕḑură că camaraḑiĭ lor s'aŭ retras. Vĕḑênd ast noŭ inimic Busdugan se repezi din noŭ înainte strigând: „după mine copiĭ“ şi năvăli afară din redută după fugarĭ, dar o nouă salvă îl isbi drept în faţă şi îĭ ciurui chipiul şi mantaua. El în aprinderea sa nu simţi dacă era rănit saŭ nu şi voi să se repează din noŭ, dar maior Candiano Popescu, comandantul coloaneĭ române îl opri ḑicêndu-ĭ că era destul de glorioasă victoria ce a repurtat în acea ḑi şi 'l rugă ca să se ducă la Parodim; el cel maĭ brav dintr'aste regimente de

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

bravĭ fu ales să aibă distinsa onoare d'a vesti Domnuluĭ sĕŭ că Griviţa era luată.

El se supuse; eşi din redută prin partea pe unde intrase, alergă în fugă spre Verbiţa, găsi în cale un cal de major vĕduv de stăpân, îl încăleca pe dată şi dete o goană peste câmpiĭ şi nu se opri până ce ajunse la marele catart.

— Unde e Măria Sa? strigă el unuĭ ofiţer de serviciŭ care vĕdĕndu-l alergând cu aşa repeziciune îĭ eşise călare înainte.

— Colo la observatorul împĕrătesc, rĕspunse ofiţerul; dar ce voeştĭ?

— Am să comunic M. Sale o veste mare; dar du-mĕ, du-mĕ mai iute la Măria Sa.

— Urmézĕ-mĕ, ḑise oficerul puindu-şĭ calul în galop şi se îndreptă spre locul unde se afla Măria Sa împreună cu Impĕratul, marele Duce Nicolae, General Zotov şi tot statul-major imperial.

— Măria ta, ḑise ofiţerul apropiându-se de Domnul nostru salutând cu respect, un ofiţer vine de la Verbiţa şi doreşte a vĕ comunica o veste.

— Ce veste? întreabă Măria sa îndreptându-se spre căpitan Busdugan care deja era la spatele oficeruluĭ.

— Măria Ta, rĕspunse capitanul Busdugan salutând şi abia putând vorbi de emoţionat ce era, óstea română vine a depune la picĭórele Măriĭ Tale reduta Griviţa luată de dênsa din mâinele Turcilor cu ajutorul a douĕ regimente din armia imperială.

— Aţĭ luat Griviţa! strigă Vodă; Griviţa e în mâinele nóstre, adaose adresându-se voios către împĕratul şi suita sa; căpitane, astă veste ce ne aducĭ meritĕ recompensa Steleĭ Românieĭ şi a virtuţiĭ militare de odată.

— Precum şi a sântuluĭ George, strigă împĕratul Alecsandru care auḑind astă veste ne-asceptată se apropiase de Măria sa; ţine bravul meŭ, pórtă pe aceìa ce însuşĭ Ţarul Alexandru a purtat'o, dar vĕd că deja aĭ şi virtutea

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

militară, şi Steaua Romănieĭ şi Crucea Sf. George! Când le-aĭ căpătat!

— Intr'acest resbel Majestate, murmură Busdugan puind repede mâna la piept.

— Româniĭ aŭ sciut să'şĭ aleagă ca sol pe cel maĭ brav dintre bravĭ, dise împĕratul cu vocea emoţionată; adu mâna viteazul meŭ; Ţarul Alexandru îţĭ mulţumeşte şi te îmbrăţişează. Dar ce aĭ? tu tremurĭ, te cletinĭ! eştĭ rănit?

— Intr'adevĕr..... nu mĕ simţ bine, nu sciŭ ce am, rĕspunse Busdugan împleticindu-se să cadă după cal.

— Escĭ plin de sânge! strigă marele duce Nicolae care sări să'l sprijine.

— Reazămĕ-te de mine şi descalecă, adaose Măria Sa Domnul nostru.

— Să vie iute medicul meŭ, strigă împĕratul.

Maĭ mulţĭ oficerĭ săriră în ajutorul bravuluĭ oficer, şi 'l sprijiniră ca să descalece, un pat fu iute întins pe pajisce şi medicul împĕrătesc alergă să'ĭ dea ajutor, dar de prisos! acela ce până adineaorĭ se numea căpitan Busdugan numaĭ era de cât un cadavru.

Acela ce se purtase ca un brav, murise ca un brav.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

STEAGUL ROŞIORILOR

(1593 — 1601)

I

Afară era viscol şi ger; în năuntru linişte şi căldură; afară întuneric besnă, în întru dulce lumină; afară poporul se grămădea îngrijurat, în întru Doamna Stanca, în mijlocul jupâneselor şi roabelor, lucraŭ şi se veseleaŭ; afară circula veştĭ neliniştitoare, veştĭ de resbel, în întru circula numaĭ poveştĭ strămoşeştĭ şi sfaturĭ d'ale caseĭ, poveştĭ de pace. Afară oştenĭĭ 'şĭ ascuteaŭ săbiile şi 'şĭ freca flintele, orăşenĭĭ umpleaŭ magaziele oştireĭ de producte şi furagiŭ şi toată lumea stropolea în mieḑ de noapte cu o grabă şi o activitate extraordinară, iar în întru Doamna cosea la un ciur felurite florĭ de mătăsurĭ, mărgăritare şi fire de aur pe un câmp de atlaz; jupânesele torceaŭ canură de lână albă ca laptele saŭ făceaŭ ţeve la rodan, saŭ depăna tort pe vârteniţe, iar roabele ţeseaŭ la rĕsboae pânză fină de filalaleŭ, orĭ alegeaŭ o scoarţă numaĭ florĭ şi chenare, orĭ brăsduiaŭ cu dungĭ subţirĭ de borangic o marămă de mohair.

Şi afară şi în întru activitate, dar acolo activitatea rĕs-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

boiuluĭ, iar aci a păciĭ; acolo preparativele distrucţiuniĭ şi aci ale construcţiuneĭ, acolo munca ruineĭ şi aci a creaţiuniĭ.

Acestea toate se petreceaŭ în curtea şi camerile palatuluĭ domnesc din Tîrgovişte, într'o seară cam pe la 27 Octombre, adică cu câte-va ḑile maĭ nainte de memorabila ḑi de 4 Noembre 1594, în care Mihaiŭ Bravul, domnul ţĕreĭ Românieĭ scoase pentru prima oară spada din teacă, spre a face să înceteze neomenoasele cruḑimĭ cu care Turciĭ aflaţĭ pe marginele Dunăreĭ provocaŭ şi mânia oamenilor şi urgia luĭ D-ḑeŭ.

Doamna Stanca nu ştia nimic, pe atuncĭ femeĭ'e şi chiar doamnele nu prea se chemaŭ în sfaturile bărbaţilor; ele eraŭ vestite numaĭ în ultimele momente şi atuncĭ lăsaŭ toate furcă şi drugă după uşe şi se puneaŭ cu ardoarea unuĭ sublim devotament spre a uşura suferinţele şi a consola durerile.

Femeia română p'atuncĭ era deprinsă cu nenorocirile resbeluluĭ şi fiicele se creşteaŭ din copilărie cu deprinderile d'a le uşura urmările şi d'a le suporta nenorocirele. Multe romănce s'aŭ vĕzut punênd arma în mâna fiuluĭ, soţuluĭ saŭ fratelui sĕŭ ḑicêndu-ĭ: mergĭ de 'ţĭ scapă moşia şi vatra părintească; nicĭ una însă nu s'a găsit să-ĭ ḑică părăseşte câmpul de onoare şi fugĭ. Intre românĭ mişeiĭ nu 'şĭ găcesc semenĭ, căcĭ sângele român este plămădit din sângele a douĕ neamurĭ de vitejĭ carĭ aŭ spăimântat lumea întreagă prin bravura lor: sânge de român şi sânge de dac.

Pe când Doamna şi femeile sale 'şĭ vedeaŭ de lucru şi cele maĭ tinere chihuiaŭ pe sub ascuns repeḑind suvelniţa saŭ rĕsucind fusul, uşa camereĭ de lucru se deschise încetinel şi un om apăru pe prag: era însuşĭ marele Mihaiŭ.

— Aşteḑiuă [1]) ḑise el cu un ton dulce dar rĕsunător.

1) Cu acest cuvênt se salută la intrare şi eşire o femee care ţese a rĕsboiŭ, poate că e o abreviaţie din *Ajută-te D-ḑeŭ.*

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

— Aşteţiuă, rĕspunse Doamna lăsând acul din mână şi ţintuind cu dragoste ochiĭ spre domnescul sĕŭ soţ. Dar ce veste-poveste ? adaose ea îngrijurată, privind lung spre Mihaiŭ şi vĕţând faţa sa de ordinar blândă şi lină că de astă dată era tristă şi cam cruntată.

— Bine pace, rĕspunse Vodă, peste treĭ ţile plecăm la rĕsboiŭ.

— La rĕsboiŭ! împotriva cuĭ? întrebă Doamna înmărmurită.

— Impotriva Turcilor.

— Să trăeştĭ Măria Ta, strigară toate femeile ne maĭ putându-şĭ stăpâni emoţiunea şi bucuria ce simţiră, aflând căcĭ în sfîrşit crudimele Turcilor vor fi pedepsite.

— D-ţeŭ să te aducă teafăr şi biruitor, adaose Doamna.

— Amin, rĕspunse Vodă depunênd pe fruntea soţieĭ sale un tênĕr şi cald sărutat. Acum când ştiţĭ că feciorĭĭ, bărbaţiĭ, fraţiĭ şi părinţiĭ voştri plec în curênd la luptă, mume, femeĭ, surorĭ şi fete făceţi-vĕ datoria.

După aceste cuvinte Vodă părăsi camera, şi Doamna ţise consoaţelor sale:

— Să înceteze suratelor uruitul rodanuluĭ, sfîrîitul fusuluĭ şi mişcatul iţelor; furca şi rĕsboiul să rĕmâe mute şi să alergăm cu micĭ cu marĭ spre a pregăti cele trebuincioase pentru răniţĭ.

Femeile părăsiră uneltele de lucru cu grăbire şi începură fără preget a croi şi a sfîşia pânze de in şi de cânepă şi a face feşĭ, legăturĭ şi scamă.

De aci încolo sgomotul furtuneĭ începu să şune şi afară şi în întru.

II

La căldurosul apel al Doamneĭ Stanca, toate femeile române rĕspunse cu grăbire; în palat, casă şi bordeiŭ nu se maĭ lucra de cât vestminte, scamă, feşĭ şi pânze pentru

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

răniţi. Resboaele nu mai ţeseaŭ alt de cât flanele pentru bolnavi şi acele numai coseaŭ alt de cât rufe pentru spitale.

Darurile curgeaŭ duium din toate părţile: vestminte şi scamă, bani şi scule veneaŭ de pretutindeni, de la bogat şi de la sarac, căci în inima tuturor bătea inimă de români, şi în pepturile tutulor clocotea sântul sentiment al iubirei de ţară. Multe femei 'şi-aŭ dat toate albiturile ce aŭ avut, multe s'aŭ deslipit de sculele moştenite de la părinţi; cele ce n'aŭ avut să dea nimic, aŭ dat braţele lor, s'aŭ oferit a îngriji de bolnavi prin spitaluri şi infirmerii.

Asemenea sublim devotament din partea femeilor române aŭ înflăcărat inimile bărbaţilor de un entusiasm aşa de mare, în cât crucele deveniră în curênd legióne, şi legiónele armii de ostenі cari cereaŭ în gura mare să plece cu un moment mai curênd să dea pept cu păgânul de Turc, vecînicul duşman al neamului Românesc şi creştinesc.

Palatul Domnesc se transformase într'un vast atelier; nu numai camerile de lucru ale D-nei ci chiar camera sa de culcare, sălile de mâncat, sălile de arme, cabinetele particulare ale lui Vodă şi chiar sala Tronului, eraŭ pline de teancuri, de pachete şi de o mişcare de femei şi fete cari lucraŭ ḑiua şi nóptea sub neobosita conducere a Dómnei Stanca.

Ceia ce tótă lumea lucra se vedea, ceia ce Dómna Stanca lucra nici se simţea căci se ferea de ori-ce ochiŭ indiscret şi învelea cu îngrijire cu o mărămă grósă aceia ce lucra.

Se vedea numai că ţine din'nainte un gherghef şi mânuia un ac priu care se petrecea alternat felurite fire de aur, argint, mărgăritare, mătăsuri şi catifele de variate colori.

In fine, sosi şi ḑiua cea mare, ḑiua porniriі ḑiua de 4 Noembre!.. Ostăşimea se aşeḑă în şiruri compacte în piaţa cea mare din faţa palatului, şi poporul ocupă tóte spaţiurile lăsate libere de oşteni.

Poporul de astă dată nu era celŭ de mai 'nainte, o ames-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

tecătură de tóte stările sociale, de tóte vêrstele şi de tóte etăţile; ci o aglomerare de bĕtrênĭ şi copiĭ, de babe, femeĭ şi fete; voinicimea ţĕreĭ, boerĭ, têrgoveţĭ şi ţĕranĭ eraŭ colo sub acele steaguri; mândri îmbrăcaţĭ ca verdişiorĭ, roşiorĭ, panduri, ferentarĭ, seimenĭ, călăraşĭ, vânătorĭ, puşcaşĭ şi poteraşĭ, fie-care cu arma la picior.

Frumos aspect, are ţéra armată!

Pe la ḑece ore de dimineaţă, clopotele Mitropolieĭ însotite de ale tuturor bisericelor începură să umple aerul cu melancolicele lor sunete şi detunătura artilerieĭ aşeḑată pe înălţimele Chindieĭ, unĭ redutabila sa voce cu aceia a glasurilor bisericescĭ spre a face caconcertul să fie şi maĭ ampunător.

Preste câte-va minute apăru pe calul sĕŭ cel albŭ şi Mihaĭ Vitéḑul. Mihaĭ! acea figură mare pe care tradiţiunea ne a transmis'o cu respect şi iubire întrégă şi nealterată până în ḑilele nóstre.

Mult a avut să se plângă poporul de administraţia internă şi de asupritórele alcătuirĭ agricole ale luĭ Mihaĭ, dar mult l'a iubit şi 'ĭ-a ertat tot, pentru c'a sciut să înalţe inimia Românuluĭ, să ridice la mărirea strămoşéscă numele asteĭ naţiunĭ de vitejĭ şi să plimbe steagul ţĕreĭ din biruinţe în biruinţe opt anĭ încheiaţĭ.

Când poporul îl vĕḑu în mijlocul oştenilor sĕĭ, în acel costum tradiţional care 'ĭ şedea aşea de bine, cu înfăţişarea luĭ cea chipeşă şi impuitóre, pe calul luĭ cel albŭ şi numaĭ foc, şi înconjurat de căpitanĭĭ sĕĭ Mihalcea, Manta, Farcaş, Buḑescĭ, Dudeşcĭ, Calomfirescĭ, Mârḑea şi alţĭ vitejĭ căpitanĭ, tóte pepturile se umplură de un sublim intusiasm şi tóte gurile strigară:

— Să trăiască M. Sa.

— Să trăiţĭ, copiĭ meĭ, rĕspunse Vodă lăcrĕmând de fericire. După aceia ajungênd înaintea frontuluĭ, îndată ce se vĕḑu între iubitele sale oştĭ, descălică, trecu pe dinaintea frontuluĭ, ḑise fie-căruĭ căpitan câte un cuvênt de curagiŭ

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

şi bărbăţie de şi n'avea nevoie, adresă cuvêntul la mai mulţi soldaţi carî plângeaŭ de fericire şi dupĕ aceia se duse în mijlocul pieţii unde se adunase clerul şi se puse a asculta cu pietate oficiul sânteĭ leturghiĭ

Terminându-se sevriciul divin, Mihaĭ merse înaintea prastolului improvisat, se împărtăşi cu Sântele taine, şi dupĕ el se împărtăşi toţi boierii, căpitanii şi osteniĭ până la cel din urmă soldat.

Frumóse vremi sunt vremile de vitejie când toţi fiiĭ aceleiaşi ţĕrî, mic şi mare, boier şi popor, îşi daŭ mâna frăţesce uitând orî-ce ură şi deosebire şi merg a se adăpa din acelaşi potir la agapa comună.!..

După împărtăşire vodă iarăşi încălecă şi dete ordin d'a defila oştirele; dar de odată când ostăşimea era gata să se pue în mişcare, toţi stăturĕ pe loc, căci porţile palatului se deschise fără veste şi din curtea luĭ eşi Doamna Stanca învestmêntată în cele mai scumpe podoabe şi urmată de toate jupânesele şi jupăniţele carî de carî mai strălucitóre de frumuseţe şi de mândreţea hainelor.

III

Doamna Stanca lucrase toată noaptea din ajun cu uşile încuiate, şi dimineaţa cum se făcu ziu fu în picioare şi trimise la toate jupânesele fruntaşe şi d'a doa mână slujitorî domnescî cu rugăminte d'a le pofti îndată la palat învesmêntate cu cele mai scumpe podoabe căcî avea să ia parte o mare sĕrbătoare.

Jupânesele n'asceptară al doilea ordin şi numaî decât purcese a deschide visteriele lor strămoşescî, a se îmbrăca cu hainele cele mai scumpe, a se găti cu sculele cele mai de mare preţ şi a alerga la palat. De şi ţara era în pericol, gata d'a începe unŭ resbel femeile rĕmase tot femeĭ, dorinţa d'a petrece şi d'a place învinse grijurile şi mâhnirile.

Ajungênd la Palat găsi pe Doamna învesmêntată cum

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

nu prea obicinuia ea de ordinar. Toată fiinţa sa era înfăşurată numaĭ în catifele, stofe de mare preţ, aur şi argint, mărgăritare şi pietre preţioase arangiate cu gust şi măestrie şi dispuse astfel ca să strălucească întocmaĭ ca un luceafĕr între alte stele.

Jupânesele pismuiră astă gătire superbă, dar nu'şĭ perdură cumpĕtul, căcĭ nicĭ ele nu eraŭ aşa mult pe jos.

După ce se strânse tóte jupânesele, îndată ce se auḑi sunetul clopotelor şi tunurilor, Doamna se dătu jos din palat urmată de tot strălucitorul sĕŭ cortegiŭ, ordonă sĕ se deschidă porţile, şi după ce se deschise păşi pragul însoţită de miriada de stele femeescĭ şi eşi în piaţă în mijlocul ostăsescelor stele de fier, oţel şi bronz.

Cum le vĕḑu Mihaĭ şi suita sa se grăbi a le eşi întru întêmpinare şi apropiindu-se Doamna, rosti cu o voce emoţionată următoarele cuvinte:

— Măria ta, de cincĭ-ḑecĭ de anĭ trecuţĭ, ţara noastră cea mult cercată de D-ḑeŭ şi nenorocirĭ n'a maĭ scos sabia din teacă spre a înfrunta nedreptatea păgână, ci a îndurat ruşinea şi nedreptatea fără să murmure. Acum a sosit césul isbândireĭ, ceasul de rĕsplată. Mĕsura s'a umplut; asuprirea Turcilor a covêrşit marginele răbdărĭĭ, şi ţara întrĕgă, fără a ţine socotélă de numĕrul duşmanilor, s'a ridicat până la unul şi cere isbândire. Fă-le, Doamne, pe voe, dă-le Doamne dreptate, du-ĭ Doamne la biruinţă.

— Voiŭ face tot ce va vrea ţara mea, rĕspunse Domnul mişcat.

— Şi noĭ îl vom ajuta, strigară toţĭ boierĭĭ entusiasmaţĭ.

— Noĭ, femeile Române, adaose Doamna, vĕ dăm odorurile cele maĭ scumpe, vĕ dăm copiĭ, nepreţuitele roade ale pântecelor noastre, vĕ dăm bărbaţiĭ, sprijinul şi comóra dragostelor nóstre, vĕ dăm părinţiĭ, povĕţuitorĭĭ şi îndreptătorĭĭ noştrĭĭ, vĕ dăm frăţiorĭĭ, vĕ dăm tot ce avem maĭ scump în lume. Dăţi-ne şi voi un lucru: o ţară neatârnată, o vatră

— ostrici

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

sigură, un nume plin de fală şi mândrie: biruinţa aduceţi-ne-o cu voi.

— Vĕ vom da, vĕ vom aduce-o; trăiască România neatârnată! strigară boierii şi oştenii într'o voce.

— Românĭ, adaose Doamna, vĕ încredinţeţ pe soţul meŭ în floarea vêrsteĭ şi în puterea bărbăţieĭ; vĭ'l daŭ voă, iaŭ asupra mea grija caseĭ şi creşterea celor doĭ copilaşi fragedĭ ce ne-a dăruit D-ţeŭ luaţi'l, stăpâniţi-l, duceţi-l din biruinţă în biruinţă; goniţi păgânul din ţară, puneţi-vĕ moşia în siguranţă şi înturnaţi-vĕ mândri şi isbânditorĭ.

— Aşa vom face, vrând D-ţeŭ, strigară toţĭ tremurând de emoţiune.

— Mihaĭ vodă este un oştean îndrăsneţ, unŭ căpitan fără de témă; elŭ intră în foc fără de frică şi fără să se uite daca dupĕ el maĭ e cine-va, daca e saŭ nu urmărit; nu'l pierdeţĭ din vedere, nu'l părăsiţĭ.

— Ne vom da toţĭ viaţa pentru Măria Sa, strigară toţĭ de o dată.

— O sciŭ, pentru aceia am nădejde în isbândă; drept aceia să vĕ siliţĭ ca orĭ unde o fi el să fiţĭ şi voĭ, în ce primejdie o intra el să intraşĭ şi voĭ, în ce trâmbă de duşmanĭ s'o repeţi el să vĕ repeţiţĭ şi voĭ ca să mi'l apăraţi. Pentru ca să sciţĭ unde s'ar afla, pentru ca să cunósceţĭ de departe unde s'ar găsi, iată ce vĕ daŭ un semn de recunoascere, un odor de mare preţ, un zălog de amintire.

Ţicênd aste cuvinte luă din mâna uneĭ roabe unŭ sul înfăşiurat în o maramă albă ca fulgul de lebădă, îl desfăcu şi lăsă să se vadă la lumina soareluĭ, planând pe un câmp de purpură, aur şi adur vulturul strămoşesc cu aripile întinse, lucrat în aur, argint, catifele, mătăsurĭ şi pietre preţioase. Intr'o clipă astă pândă frumos împodobită fu aninată de un cator poleit şi dată în mâna luĭ Vodă.

— Iată steagul sub care aveţĭ să luptaţĭ, ţise Doamna, iată steagul sub cutele căruia se va adăposti Domnul vostru. Ochiĭ să vă fie ţintă după el; unde îl veţĭ vedea fălfaind

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

acolo va fi şi căpetenia voastră, acolo să fie şi inimaşi fiinţa vóstră. Păḑiţi'l, apăraţi'l şi aduceţi'l înapoĭ cu slavă.

— Il vom păḑi cu pepturile nóstre şi'l vom apĕra cu viaţa noastră, aşa să ne ajute D-ḑeŭ, strigă ostăşimea.

— Amin, ḑise Doamna.

— Mârḑo, ḑise Vodă, abia putêndu-şĭ stăpâni emoţiunea, calul tĕŭ e tot aşa de iute şi de fugos ca şi al meŭ, adresându-se către Mârḑa cel mare, ţie 'ţĭ încredinţez ast scump odor care e chipul aievea al scumpeĭ nóstre moşiĭ, pentru ca să ajungem maĭ curênd la biruinţă, la mântuire. Ast steag să fie de aḑĭ în colo *Steagul Roşiorilor*.

— Trăiască steagul roşiorilor, strigă tótă lumea mişcată până la lacrimĭ.

— Acum, urmă Dómna, când pórta jertfelor şi a datoriilor celor maĭ scumpe s'a deschis pentru noĭ femeile, eŭ ca Dómnă şi Romăncă, îndeplinesc încă o datorie înainte de despărţire. Când ţara e în primejdie, noĭ femeile nu maĭ avem nevoie de podóbe şi scule preţióase, când soţiĭ, fiĭ, fraţiĭ şi părinţiĭ noştriĭ pleacă să dea pept cu mórtea, inima nu ne maĭ arde d'a ne maĭ gândi la mândreţĭ. Tóte mândreţele, tóte scumpeturile şi tóte podoabele, le pun prinos pe altarul patrieĭ spre a le schimba în banĭ cu care să se hrănească soldaţiĭ şi să se îngrijască răniţiĭ.

— Şi noĭ şi noĭ asemenĭ, strigară tóte cocoanele şi împreună cu ele tóte negustoresele şi femeile din popor.

Pilda cea bună venită de sus bune róde aduce; pilda Dómneĭ Stanca aduse în visteriile ţĕreĭ aur, argint, şi scule scumpe în valoare de maĭ multe milióne. Iată cu ce banĭ purtaŭ Româniĭ lungele lor rĕsbóie în contra păgânilor, iată din ce visteriĭ scoteaŭ Româniĭ aur când ţéra era în primejdie. Punga tuturor devenea punga ţĕreĭ.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

VI.

Steagul Roşiorilor primi botezul de foc a doua ḑi la 5 Noembre, când Mihaĭ alergând de la Târgovişte în fuga ḑi şi noapte căḑu fără veste asupra Turcilor din Bucureştĭ şi 'i ucise până la unul.

De aci încolo ast simbol al neatêrnării patrieĭ însoţi pe eroŭ în toate întreprinderile luĭ rĕsboinice, fu martor la toate miraculoasele sale fapte de arme şi se încoronă de toate isbândele luĭ.

Ciuruit de gloanţe la bătălia de la Putineiŭ, cutele sale fălfăi d'asupra oştilor ce repurtă victoria de la Stăneştĭ, asistă la înfrângerea Turcilor de la Şerbăneştĭ, trecu Dunărea cu Românĭ în drĕptul Rusciuculuĭ, după victorie se preumblă mândru şi triumfător prin stradele asteĭ cetăţĭ; luă Nicopoli, Hîrşova şi Silistra cu asalt, şi se întoarse triumfător la Bucureştĭ şi de acolo la Târgovişte spre a se da repaosuluĭ.

Doamna îl primi cu dragoste şi 'l sărută cu iubire, îl depuse singură în altarul Mitropoliĭ, ale căror încăperĭ se transformase în spitaluri pentru răniţĭ, dar nu'l păstră mult timp, căcĭ nicĭ steagul nu'şĭ îndeplinise încă întreaga sa carieră, nicĭ Mihaiŭ vodă nu'şĭ complectase misiunea sa de liberator al ţĕreĭ sale.

Intr'o ḑi pe când Doamna îşĭ făcea rândul de infirmieră la unul din nenumĕratele spitaluri din capitală, care eraŭ pline cu răniţiĭ atâtor rĕsboae sângeroase. Domnul o chemă în grabă şi dând ochĭ cu ea îĭ ceru înnapoĭ steagul, căcĭ Turciĭ intrase din noŭ în ţeară în numĕr de maĭ multe sute de miĭ şi sub propria conducere a luĭ Sinan-paşa marele viḑir, înainta spre Bucurescĭ.

Mihaĭ de şi singur şi părăsit de Principiĭ creştinĭ aliaţiĭ sĕĭ, sbură întru întêmpinarea duşmanuluĭ în fruntea a 20,000 de voinicĭ şi dădu Turcilor memorabila bătălie după apa

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Neajlovuluĭ din preajma Călugărenilor, care a rĕmas şi va rĕmânea încă cea maĭ îndrăsneaţă şi maĭ frumoasă pagină rĕsboinică a istorieĭ Românilor.

Aceĭ ce eraŭ oşteniĭ numaĭ de erĭ, se bătură la Călugăreniĭ astfel că 'şĭ atrase invidia chiar din partea celor îmbĕtrâniţĭ sub steag. Fie-care avea să se lupte cu ḑece duşmaniĭ şi maĭ toţĭ făcură de petrecanie părţiĭ ce i se cădea. N'a căḑut nicĭ o dată atâta păgânime ca în acea ḑi scumpă Românilor.

Voiniciĭ noştrii se luptaŭ ca leiĭ şi mureaŭ ca eroiĭ. Cu puşca, cu spada, cu secura şi cu patul fiinţeĭ daŭ Românii noştri, daŭ de foc, făceaŭ să cadă în urmă-le stârvurile de turcĭ întocmaĭ ca spicele de grâŭ în urma secerătorilor, şi nu ostiaŭ până ce saŭ nu maĭ găsesc duşmaniĭ în preajma lor, saŭ frigul morţiĭ le îngheţa sângele în vine şi le amorţea mânele pe arme.

Eĭ nu se speriaŭ de numĕrul duşmanilor, intraŭ într'o sută ca în ḑece şi dovedeaŭ şi puneaŭ pe fugă numĕr îndecit de duşman, căcĭ în peptul lor ardea sântul foc al iubireĭ de ţară, şi sufletele lor eraŭ înflăcărate de dorinţa d'a 'şĭ mântui patria şi D-ḑeul lor.

Bine se bate osteanul când apără asemenea sânte odoruriĭ! Bine se bate osteanul când scie că se luptă pentru ţĕrişoara sa iubită, pentru draga luĭ căsuţă, pentru nevestica şi copilaşiĭ luĭ, pentru ogoarele şi vitişoarele luĭ, pentru binele obştesc; bine se bate oşteanul când scie că se luptă cu duşmanul patrieĭ luĭ care o împedică d'a merge spre firească sa desvoltare; bine se bate oşteanul când scie că e bine comandant! Asemenea rĕsboĭ este sânt şi drept, asemenea rĕsboi e plăcut luĭ D-ḑeŭ, asemenea rĕsboĭ ajunge tot-d'auna la bun liman şi duce la biruinţă pe cece 'l poartă.

Steagul Roşiorilor nu se despărţea de Vodă, şi unde al părea el năvăleaŭ Românii grămadă şi făceaŭ pusderiĭ de pă-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

gânĭ şi transforma în praf şi fărîme trâmbele de vrăsmaşĭ ce i se împotrivea.

Sinan-paşa bägă de seamă că acel steag le era fatal, că unde apărea el praful se alegea de sforţările luĭ şi-ĭ jură peirea. În rândurile lor fâlfâia *Sangiac Şerifu*l, steagul cel sacru al luĭ Mohamet, pentru care Turcii se jertfeaŭ orbesce; pricepu dar Turcul din îndărătnicia cu care Românii apăraŭ acel tricolor maĭ mult ca p'altele, că şi el e un Sangeac şerif pentru Românĭ şi ordonă luĭ Caraiman-Paşa ca sub protecţia cutelor steaguluĭ sânt turcesc, să alerge şi să pue mâna pe sântul steag Românesc. Luptă între steag şi steag!

Steagul Român era dincoa de Neajlov în mânele luĭ Mârdea cel mare, steagul turc era dincolo în mâna luĭ Caraiman. Paşa. Caraiman dete pintenĭ caluluĭ, calul intră în apele mocirloase şi noroioase ale părîuluĭ, şi după el ceĭ maĭ fanaticĭ călăreţĭ Turcĭ şi Arabĭ, ğece miĭ la numĕr, trecură dincoa şi năvălirä spre grupa d'asupra căreia fâlfâia steagul Roşiorilor.

Michaĭ înţelese pe dată ce voiaŭ Turcii, şi luă hotărîrea d'a le întoarce asuprăle propriele lor arme. Ordonă luĭ Mârdea să nu se misce din loc, şi el în fruntea a câte-va sute de Roşiorĭ călărĭ pe caĭ agerĭ, tăe drumul primelor colóne călăreţe Turcescĭ, intră în eĭ ca vijelia, îĭ deslipi de grosul armeĭ, le dete o lovitură strajnică, se repezi asupra luĭ Caraiman, smulse cu mâna stângă din mâna unuĭ spahiu turc redutabila luĭ secură, isbi cu ascuţitul secureĭ peptul paşaleĭ aproape de beregată, şi pe când nenorocitu Paşe cădea după cal, într'un lacŭ de sânge negru, eroul cu mâna dreaptă îĭ smulse din mânĭ *Sangiac Şerifu*l şi sbură spre aĭ sĕĭ.

Turcii căğură într'o disperare şi o confusiune îngroğitoare; credinţa lor în fatalitate îĭ făcu să 'şĭ piarğă cumpĕtul şi să fugă în ruptul capuluĭ prin noroiul rîuleţuluĭ, goniţ' numaĭ d'o mână de roşiorĭ Românĭ.

Sinan auğind astă veste se cătrăni foarte şi dete sem-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

nalul ataculuĭ general; năvăli însuşĭ în fruntea cetelor sale pe podul apărat de artileria Română, dar astă temeritate îĭ fu fatală, Turcii nu se maĭ băteaŭ cu aşa tragere de inimă de când perduse Sangiac şeriful, şi Romănii se luptaŭ ca leiĭ bisuindu-se în D-ḑeŭ şi în marele lor Căpitan.

Cum se ḑări mişcarea desperată a luĭ Sinan, Romănii cu steagul Roşiorilor în frunte şi cu Mihaĭ alăturea sburară spre pod, respinseră pe turcĭ, pe Sinan 'l prăpăstuiră în apă de unde abia fu scos cu viaţă, şi pe turcĭ îĭ puse pe goană.

Păgănii în fuga lor desnădăjduită fură măcelăriţi ca buruienile, iar vitejiĭ noştri oşteni îĭ urmăriră până ce înoptă. In cursul nopţiĭ Mihaĭ aflând că soseaŭ într'una Turcilor noĭ ajutoare, se retrase liniscit spre munţĭ, se întări la Stoenescĭ aproape de Poenarĭ pe apa Argeşuluĭ, lăsă pe Turcĭ să ocupe Bucurescii şi chiar Târgovişteа după ce le pustiĭ şi luă pe toţĭ locuitoriĭ cu sine, şi când îĭ veni luĭ bine, năvăli din munte cu şoimuleniĭ luĭ şi prăpăstui pe Turcĭ în turburele unde ale Dunăriĭ, unde mulţĭ găsiră o moarte ruşinoasă, moarte de fugarĭ.

V

Steagul Roşiorilor făcea minunĭ în rĕsboae, îndoia şi întreia ănimoşia Românească şi făcea pe oşteni să tresalte când îl vedea şi să intre în foc ca într'o horă, veselĭ, voioşĭ şi inimoşĭ când zăreaŭ din depărtare fălfăitoarele luĭ cute. In multe lupte Turcii, prin puterea numĕruluĭ copleşitor, dovedeaŭ pe Romănĭ şi 'ĭ făceaŭ să se retragă, îndată însă ce apărea steagul Roşiorilor inimile se oţeleaŭ, curagiul se îndoia, şi Romănii eşiaŭ triumfătorĭ. La Vidin, Nicopole şi Babadag de nenumĕrate orĭ ăstŭ steag bine-cuvîntat de D-ḑeŭ a dat victoria Romănilor şi a scăpat viaţa luĭ Mihaĭ.

La bătălia de la Vidin, Mihaĭ năvăli cu o ceată de călăraşĭ spre o formidabilă baterie turcească. Mârza nu'l vĕḑu

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

şi rămase între căpitaniĭ escorteĭ domnescĭ; Româniĭ bătură pe Turcĭ în toate părţile, Mihaĭ ia bateria, dar o coloană fórte numerósă de duşmanĭ înconjură ceata de călăraşĭ Românĭ şi'ĭ copleşi cu puterea numĕrulu. Mihaĭ era între eĭ.

Numaĭ de cât călăraşiĭ se făcură roată în jurul Domnuluĭ lor şi începură a'şĭ vinde scump viaţa. Numĕrul duşmanilor însă era prea mare; voiniciĭ începuse a slăbi şi Turciĭ a face progrese, Mihaiŭ era în primejdie. Din norocire chiar în momentul când Turciĭ eraŭ p'aprópe să pue mâna pe nebiruitul eroŭ, Mîrza bágă de seamă că Mihaĭ nu era aproape de el, roti ochiĭ sĕĭ de vultur în juru-ĭ, ḑări lupta cea desperată, instinctul îl făcea să ghicească teribilul adevĕr, şi la minut sbură spre partea loculuĭ cu câţĭ va roşiorĭ şi steagul lor. Turciĭ până atuncĭ se băteaŭ ca leiĭ şi dovedeaŭ vitejia Românilur; dar de îndată ce ḑăriră acest steag fermecat, eĭ începură să tremure, curagiul începu să'ĭ părăsească şi sĕlbatica lor bărbăţie se înmuiă până ce în fine lăsară pe Românĭ să'ĭ bată chiar când eraŭ p'aprópe să pue mâna pe victorie, şi părăsiră lupta şi toate şansele de victorie, şi fugind în ruptul capuluĭ. Ast-fel scăpă Mihaĭ de o moarte sigură prin ajutorul prestigiuluĭ Steaguluĭ Roşiorilor. Asta nu fu numaĭ o singură şi unică întêmplare; de maĭ multe orĭ ast salutar prestigiŭ salvase pe Vodă de consecinţele neasemĕnateĭ sale îndrăsnelĭ.

O dată însă încercă şi steagul un mare şi eminent pericol din care abia putu scăpa mutilat.

Intorcêndu-se de la Babadaĭ, o aripă din oastea luĭ Mihaĭ comandată de căpitanul Velicu, apucă pe altă cale şi la locul numit al Comisuluĭ se întêlni cu o ceată de Turcĭ şi se isbi cu furie; norocul însă nu fu al nostru: Româniĭ fură împrăsciaţĭ şi puşĭ pe goană.

Aflând astă noutate, Mihaĭ se întristă foarte şi trămise pe aga Farcaş cu o ceată însemnată de oştenĭ să năvălească spre Vidin şi să pedepsească cu moarte şi pustiire sângele românilor morţĭ în acea luptă. Farcaş ceru steagul roşio-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

rilor şi pe căpitan Mârzea. Mihaĭ i'l dete şi Farcaş trecu Dunărea.

Se vede însă că luĭ Dzeŭ nu'ĭ plac represaliile, că el nu consimte a se plăti ochiŭ pentru ochiŭ, dinte pentru dinte, jaf pentru jaf, căcĭ pedepsi foarte aspru pe românĭ, fiind-că alunecase o singură dată şi urmând esemplu păgânilor a se da la jaf şi pustiere.

Aga Farcaş cu toată esemplara sa vitejie fu învins; armata sa fu în mare parte măcelărită şi prinsă, şi el fugărit cu o ceată mică de luptătorĭ. Pe când se pregătea a trece Dunărea în dreptul Ciupercenilor, o ceată de Turcĭ care de mult le pândea calea îĭ surprinse la marginea uneĭ dumbrăvĭ de sălciĭ şi 'ĭ înconjurară; noroc că era noapte.

De maĭ multe orĭ românĭĭ cercară să iasă din astă cursă năvălind grămadă spre a sparge masa inimicilor şi a trece Dunărea în not, dar nu fu cu putinţă căcĭ turcĭ eraŭ mulţĭ.

— Să scăpăm încaĭ steagul ca să nu facem turcilor pe plac, dise bătrânul Farcaş, şi toţĭ consimţiră a'şĭ jertfi zilele pentru mântuirea steaguluĭ lor.

Protegiaţĭ de noapte şi de desişiul dumbrăviĭ, românĭĭ se adunară la sfat şi desbătură multe ceasurĭ spre a afla cel maĭ bun plan de reuşită. Ca să rămâe steagul în întregime era preste putinţă fiind prea mare şi hainele după eĭ prea uşiurĭ ca sa'l poată ascunde de ochiĭ duşmanilor; era şi imprudentă astă cercare căcĭ un om poate să cadă maĭ lesne de cât maĭ mulţĭ: se hotărĭ dar sfîşiarea steaguluĭ în şése bucăţĭ şi împărţirea bucăţilor luĭ la şease din ceĭ maĭ hotăriţĭ din oştenĭ.

Mult îĭ durură mima, mult vĕrsară lacrĕmĭ când luară astă hotărâre şi maĭ ales când apropie Mârzea ascuţişul săbiĭ de frumósa stofă ca să-o sfîşie, însă fură nevoiţĭ să ia astă supremă decisiune căcĭ vremea trecea şi chip de mântuire nu era.

Il tăiară în fine, din vultur reuşi a face numaĭ o bucată, pe care o luă Mârzea şi o lipi ca pe o platoşă de peptul

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

sĕŭ; fie-care colţ în care figura iniţialele Domnescĭ formară câte o bucată şi panglica care forma funda de la lance o a şeasea bucată. Farcaş luă panglica, alţĭ căpitanĭ cele patru colţurĭ şi un roşior cotorul cu lancea drept suliţă.

Aste bucăţĭ de stofă le lipi fie-care pe inima sa, se învestmêntară căpitaniĭ în cele maĭ próste haine de soldaţĭ, se sărutară frăţesce şi jurară a se ascepta treĭ ḑile la Poiana spre a reface mândru steag al Roşiorilor.

Ca să înşele pe Turcĭ care ḑărise steagul, legă de o lance treĭ basmale una roşie, alta galbenă şi alta albastră împodobite cu chenare, le dătu în mâna unuĭ roşior care primi bucuros a se îmbrăca cu hainele luĭ Mârzea şi a'şĭ jertfi viaţa pentru steagul sĕŭ, şi apoĭ se despărţiră luând fie-care câte o direcţiune.

D-ḑeŭ şi întunerecul ajută pe Românĭ; maĭ toţĭ oşteniĭ înconjuraţĭ de Turcĭ scăpară prin desimea dumbrăviĭ şi trecură Dunărea în not, numaĭ cel ce purtase steagul de basmale nu scăpă şi plăti cu viaţa mântuirea steaguluĭ sĕŭ.

Când vĕḑură că s'aŭ înşelat, Turciĭ, care maĭ că lăsase pe Romaŭĭ să scape numaĭ şi numaĭ să puie mâna pe steag, recunoscând renghiul ce li s'a jucat, turbară de mânie, supuseră la cele maĭ crude torturĭ pe bietul roşior purtător al falşuluĭ steag, dar nu le folosiră cu nimic barbaria lor asiatică, căcĭ steagul era salvat şi importanţa sa mărită prin pericolul din care a scăpat prin aşa devotament.

VI

Mântuitoriĭ nu şi îndeplinirĕ nobila lor întreprindere fără difficultate. Indată ce se despărţiră, încălecară câte şase pe caiĭ ceĭ maĭ agerĭ din câţĭ se aflaŭ, îşĭ strânseră mânele frăţesce şi se îndreptară fie-care într'o direcţiune. In acelaşĭ timp restul înconjuraţilor apucară o direcţiune cu totul opusă şi astfel eşiră din pădurice. De şi era încă întunerec,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

santinelele Turcescĭ îĭ ţăriră, dătură alarma şi cu toţĭ încălecară şi se luară după dênşiĭ.

De şi maĭ micĭ caiĭ Românilor eraŭ maĭ iuţĭ la picior, trecură ca fulgerul prin cetele Turcilor şi puse între uniĭ şi alţĭ numaĭ într'o clipă distanţa uneĭ bătăturĭ de puşcă. Câţi-va, fórte puţinĭ căḑură în cale ucişĭ, ceĭ maĭ mulţĭ fugiră spre Dunăre şi se aruncară în ea fără a mai sta mult pe gânḑurĭ. Bĕtrânul lor părinte îĭ primi cu bucurie şi iubire în sînul sĕŭ şi 'ĭ trecu dincolo sdrobiţĭ de oboseală dar teafărĭ şi nevătămaţi.

Ceĭ ce purtaŭ steagul nu trecură aşa de lesne, eĭ apucase calea cea maĭ scurtă şi maĭ ferită, dar cea maĭ plină de obstacule, calea prin pădurice care se întindea până la Dunăre. Mîrza rătăci prin bungetul de pădure şi în loc d'a ajunge pe malul Dunărĭ eşi în partea opusă adică tocmaĭ unde Turciĭ, puind mâna pe bietul stegar mincinos, îşĭ vĕrsaŭ focul pe el de ciuda afrontuluĭ ce îndurase, supuindu'l chinurilor celor maĭ revoltătóre.

Vĕḑênd ast spectacol oribil mila şi indignarea era să'l facă a sări între eĭ şi a plăti scump viaţa ce jertfeaŭ, dar amintirea scumpuluĭ odor ce purta la sîn, îl îndemnă să fie prudent şi 'l făcu să se stăpânească şi să reintre în pădure.

Acel ce ajunse maĭ întâĭ pe malul Dunărĭĭ fu bătrânul Farcaş; el cunoscea maĭ bine locurile căcĭ le maĭ călcase şi era învĕrtoşat în trude şi ostenelĭ printr'o experienţă de maĭ bine de şaiḑecĭ de anĭ. El înfrunta tóte obstacolele, tóte dificultăţile, sări cu calul peste trunchiurĭ de arborĭ secularĭ rĕsturnaţĭ în mijlocul hăţişuluĭ nepătrunḑibil, săltă preste rovine adéncĭ săpate de scursorile de apă, îşĭ făcu cu ascuţişul paloşiuluĭ drum printre crângurĭ şi mărăcinĭ, băltăcăi prin întunerecul besnă prin mlaştine şi păpurişĭ ceasurĭ întregĭ, şi când ajunse la mal fu nevoit să sară cu calul de la o înălţime de maĭ mulţĭ stânjenĭ.

Chiar Dunărea nu fu miloasă cu el. Calul spintecă iute cu pieptul sĕŭ puternic apele riuluĭ pân'aprópe de mijloc;

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

acolo însă dete d'o volbură care începu să'ĭ învêrtească în loc şi să'ĭ atragă spre un ochiŭ interior unde apa maĭ că era să le vie de hac. De treĭ orĭ calul se repeḑi spre a sări din vârtej şi de treĭ orĭ silinţele sale rĕmase deşarte. Bietul animal începu să tremure, să asude rece pe frunte, să ciulească urechile şi să nencheze de desperare.

Chiar bătrînul care vĕḑuse de atâtea orĭ mórtea cu ochiĭ fără să tremure şi fără să scie ce e frica, în acel moment teribil se înfiorâ de la cap pân la picióre, îşĭ aduse aminte că a fost o dată preotul Stoica din satul Farcaş, şi din peptul săŭ eşi ca un răget ast ţipet de disperare:

— Scapă mĕ Dómne că pier.

Calul în paroxismul fricei făcu un ultim sforţ care fu maĭ norocit, sări ochiul, si eşi la mal unde căḑură pe nisip cal şi călăreţ aprópe morţĭ.

Peste o oră puterile le revenirĕ, se sculară, porniră şi se duse la Poiana unde găsi doĭ din purtătoriĭ de steag; acel ce păstra colţul drept superior şi cel ce avea la sine colţul stâng inferior; eĭ ajunsese la mal maĭ în urmă dar trecuse dincoa maĭ curând căcĭ nu li se întêmplase nimic.

A doua ḑi de dimineaţă sosi încă unul; el era pedestru dar spuse că s'a ostenit din destul să'şĭ bage calul în apă, şi vĕḑênd că nu era chip d'al subjuga, şi'a făcut cruce şi s'a aruncat în apă singur, a înnotat vârtos şi a trecut cu bine dincoa lăsând pe malul de dincolo calul să nencheze după el.

Pe sub seară sosi cel d'al patrulea şi el pre jos. Calul luĭ nu maĭ rĕmăsese pe mal ci se înnecase voind să fugă dinaintea unuĭ caic plin cu Turcĭ care urma cursul riuluĭ în sus.

A treia ḑi, ultimul termen de asceptare convenit, toţĭ eraŭ la Poiana, numaĭ Mîrzea nu sosise; îl asceptară până sêra dar în deşert, îl asceptară şi a patra ḑi, şi vĕḑênd că nu maĭ vine, plecară pe sub seară, se întâlniră la Băilescĭ cu restul armateĭ sdrobite, se unirĕ cu dênşiĭ şi sosirĕ la Têr-

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

goviște umiliți că n'aŭ putut să scape încaĭ partea cea maĭ principală a steaguluĭ, centrul sĕŭ, vulturul strĕbun.

Intrând însă în piața palatuluĭ rĕmase împetriți ḑărind la pórtă pe cel perdut, pe cel plâns, pe Mîrzea cel mare.

Zărindu-l Farcaș sări iute după cal, sburară unul în brațele altuia, își dete sărutarea frățească, amestecară la o laltă lacrămile lor de bucurie, și după ce se potoliră primele transporturĭ, Mîrzea deslegă enigma spuind că pe când rătăcea pe prunḑișĭ și prin mlăștinĭ căutând să treacă Dunărea mult maĭ jos de Calafat, căḑu în mânele unor pescarĭ carĭ, din norocire pentru el, eraŭ bulgarĭ.

Aceștia cum aflară că era Român, lăsară pescuitulŭ, puse pe Mîrzea și calul sĕŭ în luntre, îĭ desbrăcară de orĭ-ce semn milităresc, îĭ culcară în fundul luntri, și ca să nu atragă bănuitórea atențiune a Turcilor, lăsară luntrea ca să fie luată de apă, merse o nópte întreagă în josul rîuluĭ, nu trecu dimineața dincoa, căcĭ bătea un vênt cam primeḑios, ci trecură în ḑiua cea altă drept în fața Zimniceĭ. Ajungênd la mal îșĭ luă ḑiua bună de la biețiĭ bulgarĭ, dete pintenĭ caluluĭ și ajunse la Târgoviște cu o ḑi înainte de companionĭĭ sĕĭ, dar nu dătuse ochiĭ cu Vodă ci 'ĭ asceptase la pórtă tótă nópteа și ḑiua maĭ întreagă.

Cum aflară aste amĕnunte intrară cu toțiĭ în palat, merse la Vodă, îĭ povesti tótă șiritenia, scóse cele șease fășiĭ de steag, aduse și cotoru pe care 'l păstra încă drept suliță roșiorul căruia i se încredințase, și depuse tóte aste glorioase sfărâmăturĭ la picioarele tronuluĭ.

Mihaĭ fu întristat fórte de înfrângerea ce încercase, dar nu'șĭ perdu curagiul căcĭ dusese până aci de nenumĕrate orĭ la biruințe brava sa armată, și se mângâe puțin căcĭ a putut scăpa scumpul sĕŭ steag, steagul Roșiorilor.

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

VII.

Turcii spăimêntaţi de victoriele Românilor ce precedase şi urmase astă ne reuşită de mică importanţă, trămise luĭ Mihaĭ dărurĭ scumpe şi solĭ însemnaţi, îĭ cerură pace, consimţiră la tóte pretenţiunile luĭ şi încheiară învoelĭ reciproce carĭ asigura Românilor independenţa şi posesiunea cetăţilor Turcescĭ de dincoa de Dănăre, iar Turcilor reintrarea în posesiunea cetăţilor de dincolo luate de Românĭ.

Astă pace onorabilă supără fórte pe Batorĭ care aspira să 'şĭ apropia sieşĭ Romănia şi Moldova slăbindu-le prin dese ciocnirĭ cu Turcii.

Intenţiunile luĭ şi ale fratelui sĕŭ Andreĭ cardinalul, fură curênd date pe faţă, aspiraţiile lor Ungurescĭ se transformară în pretenţiĭ de supremaţie şi vasalitate, însă cu Mihaĭ nu se puteaŭ juca îngâmfaţiĭ fără să fie pedepsiţi. După ce stămpĕră cu sila armelor pe Turcii de la Dunăre, Mihaĭ fu nevoit iarăşĭ să se înarmeze spre a stămpĕra pe Turcii de peste Carpaţi.

Steagul roşiorilor reparat de mânele Doamneĭ reintră în campanie şi reîncepu a îmbărbăta de isnoavă pe Românĭ şi a 'i purta din biruinţă în biruinţă. Rĕsbóele la hotarele Carpaţilor şi dincólo de ele nu eraŭ rĕsbóe ci un nesfîrşit şir de triumfurĭ, căcĭ Românii de dincolo cum dărea vulturul strămoşesc trecea în mase în partea luĭ Mihaĭ şi întorcea armele contra orgolioşilor şi asupritorilor lor conlocuitorĭ.

In timpul acestor campaniĭ lesnicióse, pe când Mihai dicta de la Belgrad şi Cluj condiţiĭ adversarilor sĕĭ şi guverna tóte ţĕrile locuite de Românĭ, adică: Romănia, Transilvania,

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

Banatul, Mureşeana, şi Moldova, Dómna Stanca, ajutată de jupânesele şi femeile înstărite, se silea din rĕspuţerĭ a uşiura suferinţele causate de acest resbel aşa de prelungit.

Tótă ḑiua până seara aste provedinţe ale vĕduvelor şi orfanilor, mergea din casă în casă, din bordeĭ în bordeĭ, prin oraşe şi sate, şi unde vedea suferinţe o mângâia, unde vedea slăbiciune o ajuta, unde vedea lipsă o uşura. Care cu vestminte şi cu pânĭ, vite de hrană şi de muncă, instrumente agricole şi seminţe de semĕnat, oĭ, vacĭ şi bivoliţe cu lapte şi desagĭ plinĭ cu banĭ urma în lungĭ şirurĭ astă caravană de bine-făcĕtóre, şi împărţea cu mână plină tuturor fiinţelor ce găsea în lipsă, tuturor schilodiţilor, tuturor văduvelor, tuturor orfanilor, în fine tuturor acelor ce resimţise resultatele resbeluluĭ.

Punga bogaţilor se vĕrsase întreagă în mânele săracilor, fără sgomot, fără ostentaţiune, fără paradă de vorbe, astfel precum ne recomandă Mântuitorul ca să nu scie stânga ce face dreapta. Iniţiatórea, sufletul, inima tuturor astor fapte generóse era numaĭ şi numaĭ Doamna Stanca, care nu maĭ avea preget nicĭ scia ce este oboseala de când intrase în rĕsboĭ România, scumpa sa moşie.

VIII

Invidia fu unul din inimiciĭ celĭ maĭ de mórte al mareluĭ Mihaĭ. Strălucirea glorieĭ luĭ orbi mulţĭ ochĭ şi scorni pisma în multe inimĭ, între care uniĭ îĭ era chiar amicĭ şi datorĭ luĭ cu recunoscinţă. Ceia ce nu 'ĭ făcuse Turciĭ şi Ungurii îĭ făcu invidia aliaţilor şi amicilor sĕĭ.

Contra acestor nouĭ inimicĭ talismanul sĕŭ salvator, steagul Roşiorilor rĕmase neputincios ca şi braţul eroului, ca şi bărbăţia oştenilor sĕĭ.

Intrio noapte trădarea se apropie de el în mânĭ cu arme

Muzeul Digital al Românilor Românești
revistatransilvania.ro/mdrr

ucigaşe, intră în cortul în care se răpausa şi visa mărirea neamuluĭ sĕŭ, îl isbi de mórte, îl răsturnă la pământ, copleşit de rane, iar steagul luĭ mântuitor care fâlfâia d'asupra capuluĭ sĕŭ în ceasurĭ de primejdie pe câmpiele de vitejie, de astă-dată asistă la ast masacru ne-omenesc şi nu putu să'ĭ dea nicĭ un ajutor.

Basta cum află că infernalul sĕŭ plan s'a realisat, ordonă să se aresteţe puţiniĭ roşiorĭ ce se aflase din întêmplare în jurul luĭ Mihaĭ şi să'ĭ aducă steagul Roşiorilor. Românul însă nu e deprins a se da prins şi steagurile sale nu obicinuesc a servi de trofee la învingĕtorĭ.

Roşioriĭ luĭ Mihaĭ, după ce apĕrase în deşert viaţa Domnuluĭ lor, vĕdêndu-l că cade mort, se repeḑiră la steag, îl făcură fâşiĭ fâşiĭ, îl împărţiră. între ieĭ în o sută de petice şi aflând că asasiniĭ vor cu oĭ-ce proţ să pue mâna pe el, neavênd la îndemână foc ca să'l ardă, nicĭ alt mijloc de destrucţiune de teamă ca să nu cadă în luptă şi să se afle bucăţile de steag la eĭ, fie-care îşĭ mototoli bucăţica şi o înghiţi. După aceĭa năvăliră asupra Va'onilor ce 'ĭ înconjurase ; unul din eĭ se servi cu cotoru, ca cu o lance, se bătură până nu rĕmase nicĭ o ţandără din cotor, şi muriră până la unul răsbunând amarnic mórtea Domnuluĭ lor.

Astfel steagul roşiorilor află un mormênt demn de el, pepturile unor martirĭ aĭ neatêrnăriĭ neamuluĭ Românesc.

Planul cel îndrăsneţ şi mare al luĭ Mihaĭ nu se putu realisa. Turciĭ ne maĭ temêndu-se de el, îşĭ călcară cuvêntul. Romănia rĕmase tot despărţită şi tot asuprită, dar sângele vĕrsat pentru marea idee într'un tarḑiŭ îşĭ dătu roadele sĕmênţa cea bună încolţi, şi după treĭ secule astăḑĭ legiónele Române, mândre, vesele şi animate de esemplele strămoşescĭ, sunt duse la hotare ca să sigileḑe cu sângele lor vecinica neatêrnare a Românieĭ, şi o pereche Domneascâ demnă de strĕmoşiĭ noştri împrospĕteaḑă în fie-ce moment frumósele pilde ale marilor noştri Domnĭ.

Dea D-ḑeŭ ca atâtea fapte marĭ, atâta inimoşie şi atâta

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr

entusiasm să fie încoronat cu sucesul dorit de Mihaĭ şi Dómna Stanca. Dea D-ḑeŭ ca să se împlinească odată dorul Românuluĭ, adică să devie România independinte pentru tótă lumea, dea D-ḑeŭ să se încoroneḑe din noŭ cu laurii gloriei steagul Roşiorilor.

1877, Iunie 25

Muzeul Digital al Romanului Românesc
revistatransilvania.ro/mdrr